

LINDUDE GRIPI TÕRJE TEGEVUSJUHEND

A. ÕIGUSSÄTTED

1. Teatamiskohustus.

Lindude gripi e. klassikalise katku (LG) kahtlusest on loomapidaja kohustatud koheselt teavitama veterinaararsti vastavalt loomatauditõrje seaduse (RT I 1999, 57, 598; 97, 861; 2000, 82, 526; 2001, 3, 4; 88, 531; 93, 566; 2002, 61, 375; 63, 387; 96, 566; 2004, 19, 135; 34, 236; 2005, 37, 286; 61, 477; 2006, 21, 162; 2007, 1, 1; 22, 114; 2008, 12, 66; 70, 428) §9 punktile 1.

Veterinaararst on kohustatud LG kahtlusest või diagnoosimisest teavitama koheselt järelvalveametnikku või volitatud veterinaararsti ja loomapidajat vastavalt loomatauditõrje seaduse §39 lõikele 1.

Lindude gripi esinemise kahtlusel või diagnoosimisel peavad järelvalveametnikud, volitatud veterinaararstid ja veterinaararstid, samuti veterinaarlaboratooriumid ja teised isikud viivitamatult teavitama Veterinaar- ja Toiduameti kohalikku asutust vastavalt loomatauditõrje seaduse § 38 lõikele 1.

Laboratooriumid, mis on loetletud veterinaarkorralduse seaduse (RT I 1999, 58, 608; 97, 861; 2001, 3, 4; 93, 566; 93, 565; 2002, 18, 97; 61, 375; 63, 387; 96, 566; 2004, 38, 257; 2006, 39, 308; 28, 211; 2008, 70, 428) §5 lõikes 5, on kohustatud viivitamatult teavitama lindude gripi kahtlusest või diagnoosimisest Veterinaar- ja Toiduameti peadirektorile, tema äraolekul tema asetäitjale ning selle Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juhile, kelle järelvalvealalt uurimismaterjal pärines vastavalt loomatauditõrje seaduse §41 lõikele 1.

Veterinaar ja Toiduameti kohaliku asutuse juht on kohustatud viivitamatult informeerima lindude gripi kahtlusest või diagnoosimisest Veterinaar ja Toiduameti peadirektorit, tema äraolekul tema asetäitjat ning naaberpiirkondade Veterinaar ja Toiduameti kohalike asutuste juhte ning Tervisekaitseinspeksiooni kohalikku asutust vastavalt loomatauditõrje seaduse §40 lõikele 1.

Veterinaar- ja Toiduamet teatab rahvusvahelistele veterinaarorganisatsioonidele, Euroopa Liidu Komisjonile, Euroopa Liidu liikmesriikide ja naaberriikide veterinaarteenistustele lindude gripi puhkemisest 24 tunni jooksul pärast ametliku diagnoosi panemist esmases taudipunktis ja uutest taudipunktidest hiljemalt iga nädala esimesel tööpäeval vastavalt loomatauditõrje seaduse §42 lõikele 1.

2. Diagnostilise uurimise läbiviimine haiguskahtlusel.

LG kahtluse otsustab järelvalveametnik. Kahtlus loetakse tekkinuks ühel või mitmel linnul esinevate haigusele omaste kliiniliste tunnuste, lahanguleiu või laboratoorse uurimise tulemuste alusel, samuti otsese või kaudse kontakti tõttu nakatunud karja või linnuga.

LG tekitajate esinemise kahtlus liha ja –saaduste puhul loetakse tekkinuks järelvalveametniku otsusel, kui temale teada olevatel andmetel võivad need sisaldada lindude gripi tekitajaid või olla nendega saastunud.

Teatatud lindude gripi esinemise kahtluse või esinemise suhtes algatab järelvalveametnik koheselt ametliku uurimise lindude gripi esinemise ümberlökkamiseks või kinnitamiseks.

3. Diagnoosi määramiseks ettevõetavad meetmed.

LG kahtluse korral tehakse vajadusel haigete lindude diagnostilisi tapmisi. Lindude kontrolltapmisele määramise õigus on Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juhil ja tema volitatud järelvalveametnikul, kes teatab sellisest otsusest loomapidajale kirjalikult. Kontrolltapmine on looma tapmine taudikahtluse kontrollimiseks lubatud uimastamis- ja tapmisvahendiga ning lubatud uimastamis- ja tapmismeetodil.

Veterinaar- ja Toidulaboratoorium kindlustab Veterinaar- ja Toiduameti korralduse alusel lindude gripi kahtluse või puhkemise korral laboratoorse uurimise ja saadab kohale erialaspetsialistid.

Veterinaar- ja Toiduametil ning Veterinaar- ja Toidulaboratooriumil on õigus saata proove loomataudi diagnoosimiseks välisriigi tunnustatud laboratooriumisse või rahvusvahelisse referentlaboratooriumisse vastavalt loomatauditõrje seaduse §37 lõikele 5.

LG loetakse ametlikult diagnoosituks kui LG kahtlust kinnitab kas viroloogilise või seroloogilise uurimise tulemus.

Lindude gripi ametliku diagnoosi kinnitab Veterinaar- ja Toiduamet.

4. Loomaomaniku kohustus teha koostööd taudi tõrjumisel.

Loomaomanik või hooldaja on kohustatud:

- 1) võimaldama taudikahtlaste ja haigete lindude diagnostilist uurimist, immuniseerimist või ravi, vajadusel võimaldama keelata nimetatud tegevused;
- 2) osutama kaasabi volitatud veterinaararstile vajalike kliiniliste ja patoloogiliste uurimiste läbiviimisel, samuti andmete kogumisel epidemioloogilise uurimise tarbeks. Esitama volitatud veterinaararstile esimesel nõudmisel kõik lindude ja söötade ostu või saamisega ning müümisega või kinkimisega seotud dokumendid ning nende puudumisel andma sellekohast suulist teavet. Saadav informatsioon ei kuulu avaldamisele.
- 3) täitma vastuvaidlematult volitatud veterinaararsti korraldusi nakkuse leviku vältimiseks vajalike ettevaatusabinõude rakendamisel;
- 4) pidama talus või loomakasvatuseettevõttes olevate lindude loendit, milles ta on kohustatud registreerima eraldi haiged, kliiniliste tunnustega ja ilma kliiniliste tunnusteta linnud, välja tooma sündinud ja lõpnud lindude arvu (näidates ära lõpnud lindude vanuse) kogu kitsenduste kehtimisaja vältel ning esitama vastavad andmed kontrollimiseks esimesel nõudmisel;
- 6) esitama volitatud veterinaararstile talu või loomakasvatuseettevõtte loomapidamishoonete töötajate ja teiste isikute nimekirja, kelle sisenemine keelualasse ja hoonetesse on vajalik, samuti loomapidamishoonet teenindavate transpordivahendite loetelu;
- 7) hoidma loomapidamishoonete sissepääsud personali äraolekul lukus;
- 8) kasutama ise ja tagama personalile loomapidamishoonetes töötamiseks eraldi ülerõivad ja jalatsid, mida hoitakse loomapidamishoone ruumides;
- 9) paigutama loomapidamishoone ja selle territooriumi väljapääsudele desinfektsiooni matid ja regulaarselt niisutama neid ettenähtud desinfitseerimisvahendiga.

Lindude gripi puhkemisel on Veterinaar- ja Toiduametil õigus tõrjetoiminguid läbi viia ilma loomapidaja või loomsete saaduste käitleja kohalolekuta teda sellest eelnevalt teavitamata vastavalt loomatauditõrje seaduse §46 lõike 1 punktile 3.

5. Taudi tõrjumiseks ettevõetavad meetmed.

Lindude gripi kahtlusel kehtestatakse taudikahtluse piirkonnas piirangud lindude, loomsete saaduste, isikute, sööda ja transpordivahendite ning muude materjalide liikumisele, võidakse sulgeda teid, keelustatakse elusloomaturgude, -näituste, võistluste ja -oksjonite läbiviimine.

Lindude gripi puhkemisel:

- 1) kehtestatakse taudipunktis karantiin;
- 2) määratletakse ohustatud tsoon taudipunkti ümber ning järelevalvetsoon ohustatud tsooni ümber;
- 3) viiakse läbi epidemioloogiline uurimine LG võimaliku leviala selgitamiseks;
- 4) moodustatakse riiklik ja kohalik loomatauditõrje komisjon, mis juhivad kogu tegevust taudipunkti likvideerimisel LG leviku tõkestamisel.

Järelevalvet karantiiniga kehtestatud meetmete täitmise üle teostab Veterinaar- ja Toiduameti kohalik asutus vastavalt loomatauditõrje seaduse § 51 lõikele 1.

Järelevalvet transpordivahendite, loomade ja inimeste liikumise piirangute täitmise üle taudipunktis, ohustatud ja järelevalvetsoonis teostab Politseiamet vastavalt loomatauditõrje seaduse §51 lõikele 2.

6. Piirangud potentsiaalselt saastunud materjalile.

Lindude gripi esinemise kahtlusel ja/või esinemisel kehtestatakse taudipunktis, ohustatud ja järelevalvetsoonis kitsendused haigete lindudega otseses või kauses kontaktis olnud loomakasvatushoonete inventarile, seadmetele, transpordivahenditele, söödale, väljaheidetele ja teistele materjalidele, mis võivad olla viiruse kandjateks, samuti lihale, lihatoodetele, munadele, embrüotele ja teistele loomakasvatussaadustele, mis võivad olla potentsiaalsed haiguse allikad.

7. Loomade surmamine ja rümpade ning saastunud materjali hävitamine.

Vastavalt loomatauditõrje seaduses §46 lõige 2 punkt 4 sätestatule on Veterinaar- ja Toiduametil eriti ohtliku loomataudi likvideerimiseks õigus teostada vajalikke tauditõrjetoiminguid ilma loomapidaja või loomsete saaduste käitleja kohalolekuta ja teda sellest eelnevalt teavitamata. Lindude hukkamisel tuleb arvestada loomakaitseseaduses (RT I, 2001, 3, 4; 93, 566; 2002, 61, 375; 63, 387; 96, 566; 2004, 38, 257; 38, 258; 2005, 61, 477; 2006, 21, 162; 2007, 23, 119; 2008, 23, 119) ja selle alusel kehtestatud õigusaktides sätestatud tingimusi.

Nakatanud talu või loomakasvatustevõtete linnud hukatakse viivitamatult. Lõpnud ja hukatud lindude korjused ja kõik munad hävitatakse viisil, et oleks minimaliseeritud risk haiguse levikuks.

Igasugused jäätmed, nagu loomasööt, väljaheidet või sõnnik, mis võivad olla saastunud lindude gripi viirusega, tuleb hävitada või desinfitseerida vastavalt Veterinaar- ja Toiduameti juhistele ja vahenditega, mis kindlustavad igasuguse lindude gripi viiruse hävimise.

Linnukasvatushooned ja nende ümbrus, potentsiaalselt saastunud varustus, liiklus- ja transpordivahendid tuleb puhastada ja desinfitseerida Veterinaar- ja Toiduameti juhistele ja vahenditega, mis kindlustavad igasuguse lindude gripi viiruse hävimise.

Farmis haiguse oletataval inkubatsiooniajal tapetud lindude liha tuleb võimalusel identifitseerida ja hävitada.

Inkubatsiooni ajal munetud haudemunad tuleb identifitseerida ja hävitada, kuid juba väljahautud tibud tuleb paigutada järelevalve alla; inkubatsiooni ajal munetud tarbemunad tuleb identifitseerida ja hävitada kui neid pole eelnevalt desinfitseeritud.

Uued linnud võib loomakasvatushoonesse paigutada mitte vähem kui 21 päeva peale põhjaliku desinfitseerimise teostamist.

Loomataudi puhkemisel on loomsete kõrvalsaaduste käitlemisega tegelevad isikud on lindude gripi puhkemisel kohustatud oma käitlemisvaldkonna ulatuses osalema loomataudi tagajärgede likvideerimises vastavalt Veterinaar- ja Toiduameti ettekirjutusele.

Loomatauditõrje seaduse § 17¹ lõige 6 kohaselt on LG puhkemise korral tapaloomade tapmisega ning loomsete saaduste käitlemisega tegelevad isikud kohustatud Veterinaar- ja Toiduameti ettekirjutuse kohaselt täitma oma käitlemisvaldkonnas loomataudi tõrje puhul rakendatavaid meetmeid, nagu näiteks taudistunud või taudikahtlaste loomade tapmine või sellistelt loomadelt pärinevate loomsete saaduste käitlemine ettenähtud viisil.

Lindude gripi puhangu käigus tekkinud nakkusttekitavaid, elus mikroorganisme või nende toksine sisaldavad ained, mida teatakse kindlasti või tõenäoliselt põhjustavat inimeste või muude elusorganismide haigestumist käsitletakse 2. kategooria loomsete kõrvalsaadustena vastavalt Euroopa Parlamendi ja Euroopa Liidu Nõukogu määrusele (EÜ) nr. 1774/2002 (03.10.2002) (ELT L 273, 10.10.2002, lk. 1-95) ning neid käideldakse eeltoodud määruse artikli 5 punkti 2 nõuete kohaselt.

8. Juurdepääs hävituspaikadele.

Loomsete kõrvalsaaduste valdaja korraldab tema valduses olevate loomsete kõrvalsaaduste käitlemise vastavalt Loomatauditõrje seaduse § 18¹ ja § 18² nõuetele. Loomsete jäätmete matmisel tuleb matmispaiga suhtes arvestada kohaliku omavalitsuse poolt kehtestatud heakorranõudeid vastavalt Loomatauditõrje seaduse § 19 lõikele 2.

Vastavalt Euroopa Parlamendi ja Euroopa Liidu Nõukogu määruse (EÜ) nr. 1774/2002 artikli 24 lõike 1 punktile c võib loomsed kõrvalsaadused jäätmetena kõrvaldada, põletades või mattes need kohapeal LG puhangu korral, kui pädev asutus keeldub neid transportimast lähimasse põletusrajatisse või töötlemisettevõttesse haiguse levimise ohu pärast või sellepärast, et laiaulatuslik episootilise haiguse puhang põhjustab kõnealuste töötlemisettevõtete võimsuste ületamise.

Asjaomastele isikutele garanteeritakse juurdepääs korjaste, loomakasvatussaaduste ja muu saastunud materjali põletamis-, matmis- ja ümbertöötlemiskohtadele. Teistele isikutele on nendesse kohtadesse juurdepääs keelatud.

9. Sanitaarmedid.

Veterinaar- ja Toiduameti pädevusse kuulub loomatauditõrje seaduse §45 punktide 9-11 kohaselt:

1)nõuda taudipunktis viibivatelt isikutelt kaitseriietuse kasutamist, määrata kaitseriietuse ja varustuse kasutamise ning desinfitseerimise kord;

2)teha korraldusi loomakasvatushoonete ja –rajatiste korrastamiseks, desinfitseerimiseks, desinsektatsiooniks ja deratisatsiooniks;

3)teha korraldusi lindude väljaheidete kahjutustamiseks, saastunud toodangu ja inventari kahjutustamiseks või hävitamiseks.

Vastavalt toiduseaduse (RT I 1999, 30, 415 58, 608; 2001, 93, 566; 2002, 61, 375; 63, 387; 102, 603; 2004, 27, 177; 34, 236; 2006, 28, 211; 2007, 1, 1; 22, 114; 2008, 16, 115)§30 lõikele 1 käitleja peab käitlemisettevõtte, selle territooriumi ning ruumide, sisseseade ja käitlemisvahendite puhastamiseks ja desinfitseerimiseks ning kahjuritõrjeks kasutama üksnes neid vahendeid ja aineid ning ainult sel viisil, mis ei põhjusta toidu saastumist, ei halvenda selle omadusi ega ohusta inimese tervist. Puhastamis-, desinfitseerimis- ja kahjuritõrjeaineid peab kasutama vastavalt nimetatud ainete tootja koostatud kasutusjuhendile.

Lindude gripi puhul kasutatavate desinfitseerivate ainete loetelu ja kasutamise viisid on toodud punktis B.2.4. ning lisas 17.

10. Vaktsineerimine.

Lindude gripi vastane profülaktiline vaktsineerimine on lubatud kodu- või muude vangistuses peetavate lindudel pikaajalise meetmena, kui riskianalüüsist lähtudes on territooriumi teatud piirkondade, teatud liiki linnukasvatuseettevõtete või kodu- või muude vangistuses peetavate lindude teatud kategooriate või nende lindude piiritletud kasvatusalade puhul olemas suur linnugripiga nakatumise oht. Lindude gripi elusviiruse kasutamine diagnostilisteks ja teaduslikeks uurimisteks, samuti vaktsiini tootmiseks, on keelatud.

Erakorralisel vaktsineerimisel võib lindusid vaktsineerida lindude gripi vastu haiguse lühiajalise meetmena epizootilise leviku korral viiruse leviku tõkestamiseks. Vastava vaktsiini kasutamise otsustab põllumajandusminister riikliku loomatauditõrje komisjoni ettepanekul. Vaktsiinide tellija on ainult Veterinaar- ja Toiduamet, kes erakorralise vaktsineerimise läbiviimise puhul korraldab vaktsiini ladustamist, säilitamist jaotamist ja kasutamist.

Erakorralise ja profülaktilise vaktsineerimise puhul töötab riiklik loomatauditõrje komisjon koostöös kohaliku loomatauditõrje komisjoniga välja tõrjeprogrammi, milles määratletakse:

-vaktsineeritav piirkond;

-vaktsineeritud lindude kasutamine;

-vaktsineeritud lindudelt saadud liha ja tapasaaduste kasutamine.

Lindude gripi vaktsiini kasutamisel tuleb tagada, et vaktsineerimisperioodil ja vähemalt 6 kuud peale vaktsineerimise lõpetamist:

1)ei lahku vaktsineerimisalalt ühtegi vaktsineeritud eluslindu, välja arvatud koheseks tapmiseks tapamajas, mille on määranud Veterinaar- ja Toiduamet ja mis asub vaktsineerimisalal või selle ala lähedal,

2)kogu värsket liha, mis on saadud hädavaktsineerimise käigus vaktsineeritud lindudelt, kannab eritemplit ning seda liha hoitakse ja transporditakse eraldi lihast, mis ei kanna kõnealust templit.

11. Taudikahjude kompenseerimine.

Lindude gripi ennetus- ja tõrjekulude kompenseerimine toimub vastavalt Vabariigi Valitsuse 22.06.2006.a. määrusele nr. 144 (RT I 2006, 31, 241) “Eriti ohtlike loomataudide ennetamise ja tõrjega seotud kulude hüvitamise tingimused ja kord”.

B. TEGEVUSJUHISED

1.Üldjuhised

1.1.Haiguskahtlus

Nakkuskahtlane lind on mistahes vastuvõtlik kodu- või metslind, kellel on kindlaks tehtud kliinilised tunnused või surmajärgsed muutused, mis lubavad kahtlustada lindude grippi.

Lindudel esineb:

kõrge patogeensusega linnugriip (KPLG) – kodu- või muude vangistuses peetavate lindude nakkushaigus, mida põhjustavad:

- a) linnugripiviiruste alatüübid H5 või H7, mille mitmealuseliste aminohapete genoomijärjestuse kood hemaglutiniini molekuli lõhustumispiirkonnas sarnaneb teistel KPLG viirustel vaadelduga, mis näitab, et peremeesorganismis üldlevinud proteaas võib hemaglutiniini molekuli lõhustada; või
- b) linnugripiviirused, mille veenisise patogeensuse indeks on kuuenädalastel kanapoegadel suurem kui 1,2.

madala patogeensusega linnugriip (MPLG) – kodu- või muude vangistuses peetavate lindude nakkushaigus, mida põhjustavad linnugripiviiruste alatüübid H5 või H7, mis ei kuulu KPLG esitatud määratluse alla.

Kontaktne lind on mistahes vastuvõtlik kodulind, kes epidemioloogilise informatsiooni põhjal võib olla olnud otseses või kaudses kontaktis lindude grippi - nakatunud linnu või viirusega.

Kontaktettevõtte on ettevõtte, millest linnugriip võib pärineda või kuhu linnugriip võib olla sisse toodud selle asukoha tõttu, inimeste, kodu- või muude vangistuses peetavate lindude või veovahendite liikumise tagajärjel või mõnel muul viisil.

1.1.1.Haigusest teatamine.

Lindude gripi esinemisest või esinemise kahtlusest tuleb viivitamatult teatada volitatud veterinaararstile, kes teatab sellest Veterinaar- ja Toiduameti kohalikule asutusele.

Teate saamisel lindude gripi esinemisest või esinemise kahtlusest loomakasvatushoones, talus või loomakasvatuseettevõttes või mistahes muus kohas, peab Veterinaar- ja Toiduameti kohalik asutus, kelle järelevalvealal kõnealune talu või loomakasvatuseettevõtte asub, viivitamatult tagama ametliku uurimise alustamise, et kinnitada või ümber lükata lindude gripi esinemine. Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht kehtestab lindude gripi kahtlusaluse talu või loomakasvatuseettevõtte suhtes kitsendused.

1.1.2.Kitsenduste kehtestamine.

Kitsendused kehtestab Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht kirjaliku korraldusega, mille annab üle loomaomanikule või -pidajale allkirja vastu (lisa 1).

Kahtlusaluses talus või loomakasvatuseettevõttes:

- a) Tuleb kindlaks teha lindude üldarv, vajaduse korral hinnatakse nende arvu kodulinnukategooriate või muude vangistuses peetavate linnuliikide kaupa, pidades sealjuures eraldi arvestust nakatunud, nakkuskahtlaste, nakatumiskahtlaste ning kahtluse perioodil sündinud ja surnud lindude kohta ja kõigi koduloomadena

peetavate imetajate ligikaudne arv; selles nimekirjas sisalduv teave tuleb taotluse korral esitada ning seda võidakse kontrollida igal viisil;

b) kõik kodu- ja muud vangistuses peetavad linnud viiakse ettevõtte siseruumidesse ja hoitakse seal. Kui see ei ole teostatav või kui sellega ohustatakse nende heaolu, tuleb neid hoida mõnes muus kohas samas ettevõttes nii, et neil ei oleks kokkupuudet teiste kodu- või muude vangistuses peetavate lindudega teistest ettevõtetest. Tuleb võtta kõik vajalikud meetmed, et viia nende kokkupuude metslindudega miinimumini;

c) on keelatud lindude ümberpaigutamine ühest lindlast teise; lindude ja loomade tallu või loomakasvatuse ettevõttesse juurde toomine ja välja viimine võib toimuda ainult Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juhi loal;

d) surnud või tapetud lindude korjused ja rümbad tuleb hoida tingimustes, mis välistavad ilmastiku toime neile ja nende kokkupuutumise teiste lindude/loomade ning inimestega; korjuseid või rümpasid võib välja viia ainult Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juhi loal diagnostiliseks uurimiseks või hävitamiseks;

e) lindudelt pärinevat bioloogilist materjali, mistahes loomasööta, tarberiistu, inventari ja muid võimalikke nakkuskandjaid tohib talust või loomakasvatuse ettevõttest välja viia ainult Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juhi loal;

f) on keelatud kohapeal tappa linde toiduks;

g) ettevõttest ei tohi välja viia mune. Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht võib anda loa toidumunade veoks otse «Toiduseaduse» § 10 lõike 1 alusel tunnustatud ettevõttesse, kus need kohe pärast saabumist kuumtöödeldakse viisil, mis tagab viiruse hävimise või munade hävitamiseks. Toidumunade veol ja käitlemisel peab järgima antud dokumendi lisas 13 esitatud nõudeid ja välistama nakkuse leviku; h) inimeste ja veokite liikumine tallu või loomakasvatuse ettevõttesse ja sealt välja võib toimuda ainult Veterinaar- ja Toiduameti lubadega nii, et igasugune risk haiguse levikuks oleks välistatud;

i) lindlasse või muusse hoonesse, kus linde peetakse, võib siseneda ainult ühekordseks kasutamiseks mõeldud kaitseriietuses, mis pärast kasutamist hävitatakse või ainult nimetatud ruumis viibimiseks ettenähtud riietes, tingimusel, et neid regulaarselt desinfitseeritakse veterinaarjäreelvalve ametniku juhiseid järgides. Jalanõud tuleb desinfitseerida igal väljumisel

j) talu või loomakasvatuse ettevõtte sissesõiduteedel ning loomakasvatushoonete enda sisse- ja väljapääsudel tuleb kasutada desinfitseerimismatte, mida niisutatakse desinfitseerimisvahendiga (v. t. lisa 17).

Punktis *BI.1.2.* märgitud abinõusid rakendatakse ka naaberpiirkondade suhtes, kui nende asukoht, looduslikud tingimused ja võimalikud kontaktid taudistunud või nakkuskahtlase piirkonnaga annavad alust oletada lindude gripi levikut nendes.

Sätetatud meetmeid, mida ettevõtetes tuleb taudikahtluste korral kohaldada, kohaldatakse seni, kuni Veterinaar- ja Toiduamet on veendunud, et linnugripi esinemise kahtlus ettevõttes on välistatud.

Kitsendused tühistab Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht oma kirjaliku korraldusega veterinaarakeskuse blanketil, mille annab loomaomanikule või -pidajale üle allkirja vastu. (lisa 2)

1.1.3. Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juhi tegevus lindude gripi kahtluse korral.

Lindude gripist teate saamisel külastab Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht või tema poolt määratud volitatud veterinaararst või järeelvalveametnik viivitamatult lindude gripi kahtlast karja, kus:

a) viib läbi karja kliinilise uurimise, võtab materjali laboratoorseks uurimiseks;

- b) teeb lindude korjuste patoloogilis-anatoomilise lahangu. Võtab materjali laboratoorseks uurimiseks;
- c) võtab vereproovid laboratoorseks uurimiseks;
- d) korraldab viivitamatult uurimismaterjali saatmise Veterinaar- ja Toidu- laboratooriumi Tallinna osakonda;
- e) määratleb territooriumi, millele kehtestatakse kitsendused ja korraldab selle tähistamise teavitavate siltidega;
- f) kehtestab talule või loomakasvatustevõttele kitsendused punktis B1.1.2. kirjeldatud korras;
- g) teavitab lindude gripi kahtlusest koheselt:
  - Veterinaar- ja Toiduameti peadirektorit;
  - vajadusel kohalikku omavalitsust;
  - vajadusel elanikkonda kohalike ajalehtede ja raadio kaudu;
- h) määrab ja hangib desinfektsioonivahendi ning korraldab selle transpordi lindude gripi kahtlasesse tallu või loomakasvatustevõttesse;
- i) Veterinaar- ja Toiduameti loal määrab korjuste matmis- ja/või põletamiskoha. Kui korjused on vaja loomakasvatushoone territooriumilt teisaldada, kontrollib kasutatava transpordivahendi sobivust selleks, määrab veterinaararsti, kes saadab veokit loomakasvatushoone matmis- või põletamispaika, määrab veoki desinfitseerimiskoha ja –vahendi;
- j) külastab talu või loomakasvatustevõtet perioodiliselt kogu kitsenduste kehtimise aja vältel ja kontrollib kitsendustega seotud nõuete täitmist. Külastuse kohta vormistatakse akt.

1.1.4. Epidemioloogiline uurimine.

Lindude gripi kahtlusel viib Veterinaar- ja Toiduameti kohalik asutus või vajadusel Veterinaar- ja Toiduameti peadirektori poolt moodustatud ekspertgrupp läbi epidemioloogilise uurimise, mis peab selgitama:

- võimaliku lindude nakatumise aja ja nakkusallika;
- teised võimalikud kontaktkarjad tõenäolise nakkusallikaga;
- nakkuse edasikandumise võimalused taudipunktist nakatumise ja haiguse avastamise vahelisel perioodil ning võimalikud sekundaarsed kontaktkarjad;
- eksisteerivad ohud ja looduslikud tingimused, mis annavad alust nakkuse levimiseks taudipunktist väljapoole.

Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht või ekspertgrupp esitab epidemioloogilise uurimise tulemustest aruande Veterinaar- ja Toiduameti peadirektorile 24 tunni jooksul arvates lindude gripi kahtluse kohta teate saamisest.

Kui Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht või ekspertgrupp epidemioloogilise uurimise tulemuste alusel leiab või kinnitatud andmete põhjal järeldab, et lindude gripp võib olla sattunud lindude gripi kahtlasesse tallu või loomakasvatustevõttesse teistest farmidest või sattunud kolmandatesse taludesse või loomakasvatustevõttesse kõnealusest talust või loomakasvatustevõttest isikute, elusloomade või sõidukite liikumise tulemusel või mis tahes muul viisil, eriti kui ettevõtte asub kodulindude suure asustustihedusega piirkonnas siis võib rakendada järgmisi täiendavaid meetmeid:

- 1) Kodu- ja muude vangistuses peetavate lindude ning linnunade, samuti linnukasvatusektoris kasutatavate veovahendite suhtes võib kindlaksmääratud piirkondades kehtestada ajutisi liikumispiiranguid. Kõnealust piirangut võib laiendada

koduloomadena peetavate imetajate liikumisele, kuid sellisel juhul ei tohi selle kestus olla üle 72 tunni, välja arvatud üksnes õigustatud põhjusel.

2) Ettevõtte suhtes võib kohaldada taudipuhangu korral punkt B 2.1.2 kohaldatavaid meetmeid.

3) Ettevõtte ümber võib kehtestada ajutise kontrolltsooni ja kohaldada selles tsoonis asuvate ettevõtete suhtes vastavalt vajadusele kas mõningaid või kõiki punkt B 1.1.2. sätestatud meetmeid.

1.1.5. Kliiniline uurimine.

Enne karja kliinilist inspekteerimist peab järelevalveametnik/volitatud veterinaararst panema selga kaitserõivad ja viima läbi põhjaliku isikliku desinfitseerimise.

Meeles tuleb pidada, et kuigi haruharva, on täheldatud siiski teiste loomaliikide ja ka inimese tabandumist lindude gripi viiruse poolt. Seega tuleb haiguskahtlaste ja haigestunud lindudega kokkupuutuval personalil (lindude uurimisel, surmamisel, korjaste kahjutustamisel) rangelt kinni pidada isikliku hügieeni nõuetest, desinfektsiooniprotseduuridest ning alati kasutada kaitserõivastust (s.h. näomaski ja kaitseprille). Kaebuste tekkimisel tuleb koheselt pöörduda arsti poole.

Järelevalveametnik/volitatud veterinaararst peab sooritama uuringuid läbi viies loomakasvatushoone (talu või loomakasvatuseettevõtte) eri loomaliikide arvestusliku kontrolli. Järelevalveametnik/volitatud veterinaararst peab talu või loomakasvatuseettevõtte kohta koostama skeemi, kus on näidatud iga loomakasvatushoone ja eri liiki loomade paigutus ning arv neis.

Kõiki loomakasvatushoone (talu või loomakasvatuseettevõtte) lindude gripile vastuvõtlikke linde tuleb hoolikalt uurida ning koostada akt kõigi lindude gripile viitavate haigustunnuste.

Karja läbivaatust peab alustama loomakasvatushoone (talu või loomakasvatuseettevõtte) sellest osast, kus loomaomanik või -pidaja peab linde terveteks ja isenditest, kes on elanud viimasel ajal nakkuskahtlastest loomadest eraldi. Kahtlusalused linnud tuleb jätta viimasteks.

Haiguse peiteperiood võib olla 3-5 päeva pikk.

Kõrge patogeensusega lindude gripp põhjustab lindudel äkilist haigestumist ja suurt suremust.

Lindude gripi kliinilised tunnused, millele peab tähelepanu pöörama, on:

- raske depressioon, isutus, kõhulahtisus
- munatoodangu tunduv vähenemine
- harja, lokutite, näopiirkonna turse
- täppverevalumid limaskestadel
- äkksurm (suremus kuni 100%)

Erinevalt kanadest ja kalkunitest on veelinnud sh. kodu- ja metspardid lindude gripi suhtes vähem vastuvõtlikud ja viirust võib neil isoleerida ka haigustunnuste puudumisel, mistõttu on nad viiruse looduslikuks reservuaariks. Virulentsemad viirustüved võivad veelindudel põhjustada:

- silmapõletike kuni pimedaks jäämiseni
- depressiooni ja osalist halvatus
- äkilist ja suurt suremust

Madala patogeensusega lindude gripp põhjustab peamiselt respiratoorset haigust, millega võib kaasneda kõhulahtisus, suremus puudub või on väike, võib sageli jääda märkamata muude infektsioonide foonil.

1.1.6. Tapajärgne läbivaatus.

Järelevalveametnik/volitatud veterinaararst peab läbi viima ka iga talus või loomakasvatuseettevõttes surnud linnu surmajärgse läbivaatuse ja patoloogiad protokollima.

LG esinemise korral võib lahingul leida:

1) Kanadel

- Lihaste liigveresus
- Dehüdratatsioon
- Pea ja kaela piirkonnanahaalune turse
- Eritis ninaõõnest ja nokaavast
- Konjunktivi hüperemia, vahel verevalumid
- Rikkalik limane eksudaat trahhea valendikus, vahel raskekujuline hemorraagiline trahheiid
- Täppverevalumid rinnaku sisemisel küljel, serooskestadel, kõhurasval ja kehaõõnte serooskestadel
- Neerude liigveresus, vahel uraatide ladestumine tuubulites
- Verevalumid ja degeneratiivsed muutused munasarjas
- Verevalumid näärmemao limaskestas
- Verevalumid ja erosioonid lihasmao limaskestas
- Verevalumid sooletrakti lümfoidkoes
- Äkksurma korral võivad patoloogilis- - anatoomilised muutused puududa.

2) Kalkunitel

- Patoloogilised muutused on samasugused kui kanadelgi, kuid nõrgemini väljendunud, kuid võivad ka puududa.

Esiolguks diagnoosimiseks on vaja lahata mitme linnu korjused.

1.2. Proovide võtmine, laboratooriumi saatmine.

1.2.1. Proovide võtmine laboratoorseteks uuringuteks ja laborisse toimetamine.

Uurimiseks vajalikud proovid võtab volitatud veterinaararst/veterinaarjärelvalve ametnik või vajadusel Veterinaar- ja Toiduameti peadirektori poolt moodustatud ekspertgrupi liige. Võimalusel võetakse proove mitmelt nakkuskahtlaselt linnult. Iga linnu puhul kasutatakse steriilseid instrumente.

Eluslinnult võetavad proovid on järgmised:

- a) Hüübinud veri või seerum seroloogiliseks uurimiseks;
- b) Trahhea, kloaagi tampooniproov või roojaproov;

Hiljuti surnud linnult võetavad proovid on:

- a) Terve lind või organproovid ajukoest, trahheast, kopsust, põrnast, maksast ja seedetraktist.

Vereproovid võetakse uuritavatelt lindudelt lisanditeta, vajalik vereproovi kogus on c.a. 3ml. Vajadusel võib proovi säilitada mõni päev c.a. +4°C juures, külmkapis (Sellise säilitusviisi juures antikehade tiiter ei lange).

Samuti võib uurimiseks saata ka eelnevalt kohapeal eraldatud vereseerum. Vajalik on c.a. 0.5-1ml vereseerumit. Säilitada võib mõni päev +4°C juures, külmkapis või pikemaajaliselt miinus 20°C juures külmkapis. Linnud, kellelt vereproov võeti, peavad olema märgistatud.

Organid peavad olema pakitud individuaalselt (ühe linnu organid võivad olla ühes pakis), iga lind eraldi ning silditatud. Organeid võib pakkida puhtasse kasutamata kilekotti, millele alati lisada kaaskiri.

Transport laborisse peab toimuma pakituna, termoses jää peal, koheselt peale proovi võtmist.

1.2.2. Proovide saatmine laboratooriumi.

Pärast proovide pakkimist vastavalt punktis 1.2.1. peab maakonna Veterinaar keskuse juhi volitatud järelvalveametnik või laboratooriumi spetsialist transportima proovid Veterinaar- ja Toidulaboratooriumi Tallinna osakonda (Väike-Paala 3, Tallinn 11415 , telefon 603 58 10, faks 603 58 11, valvetelefon 51 85 383) mis on Eestis kesklaboratooriumi kohustes lindude gripi osas.

VTL kontaktisikud kahtlusest teavitamisel ja nende kontaktandmed on:

Nimi	Ametikoht	Lauatelefo ni number	Mobiiltelefo ni number	Mobiiltelefo ni lühinumber
Ants Jauram	Tallinna VTL diagnostika osakonna juhataja	603 5815	51 85 383	394
Külli Must	peaspetsialist loomade viirushaiguste alal	7 386 101	50 66 687	384
Imbi Nurmoja	direktori asetäitja loomahaiguste alal	7 386 126	51 55 026	389
Allan Mets	Tallinna VTL-i juhataja	603 5813	51 51 725	388

VTL direktori kontaktandmed:

Olev Peetsu	direktor	7 386 100	51 33 007	387
-------------	----------	-----------	-----------	-----

Laboratooriumi peab teavitama proovide saatmisest ning teatama ka oodatava saabumisaja, et oleks võimalik teha ettevalmistusi proovide vastuvõtmiseks ja uurimiseks. Proove peab transportima temperatuuril +2- +4°C, kuid mitte külmutatult. Laboratooriumis hoitakse proove temperatuuril +2- +4°C, kuid neid peab viivitamatult uurima nii lindude gripi suhtes ja ka Newcastle`i haiguse suhtes. Vastavasisuline märg peab olema tehtud saatekirjal.

Lindude gripi diagnoosi määramiseks on Veterinaar- ja Toidulaboratooriumil olemas järgmised võimalused:

- viiruse antikehade määramine vereproovis (ak ELISA),
- Viiruse antikehade määramine vereproovis hemaglutinatsiooni inhibitsiooni reaktsiooniga (HAI),
- Viiruse isoleerimine embrüotes
- Viiruse hemaglutineerivate omaduste määramine hemaglutinatsiooni reaktsiooniga (HA)
- Viiruse antigeeni määramine allantoisivedelikust (HAI)
- Haiguskahtluse puhul on näidustatud paralleelselt viroloogilise uuringuga PCR (polümeraasi ahelreaktsiooni) meetodit. Selle meetodiga tehakse uuringumaterjalis kindlaks uuritavale haigustekitajale ainuomane pärilikkusaine DNA. Ühest DNA lõigust sünteesitakse reaktsiooni käigus miljardeid uusi koopiasid, mida on seejärel lihtne kindlaks teha. PCR meetodiga saadud positiivne tulemus näitab kindlalt haigustekitaja olemasolu uuringumaterjalis. uuring, kuna tulemus saadakse nimetatud uuringu puhul vähem, kui 24 tunni jooksul

On oluline, et laboratooriumisse saadetavate proovidega oleks kaasas eelaruanne, mis sisaldaks karja viimase aja haigusloo kirjeldust koos kõigi kättesaadavate

epidemioloogiliste andmetega, sealhulgas võimalusel nakkuse tõenäolist allikat ja sissetoomise kuupäeva.

Diagnoosi täpsustamiseks ning viiruse tüpiseerimiseks saadab Veterinaar- ja Toidulaboratoorium vajadusel kogutud uurimismaterjalid võimalikult kiiresti rahvusvahelisele referentlaboratooriumile. Rahvusvahelise referentlaboratooriumi ülesandeks on lisaks täpse diagnoosi määramisele nõustada viiruse tüpiseerimisjärgselt riiklikku loomatauditõrje komisjoni sobiva vaktsiini valikul, juhul kui otsustatakse rakendada vaktsineerimistaktikat.

VTL poolt saadetakse referentlaborisse (Euroopa Liidu AI/NCD referentlaboratoorium)

- kõik LG viiruse isolaadid. H5/H7 subtüübi viirused edasiseks iseloomustamiseks (nukleotiidide järjestus) ilma igasuguse viivitusega
- kõik siseriiklikus laboris isoleeritud hemaglutineerivad viirused edasiseks uuringuks (EÜ 92/40 *annex III chapter 3. lg.3*)
- teised lindude viiruste tüved, mis kujutavad endast tõsist ohtu loomade või inimeste tervisele.

Referentlaborisse saadetakse proovid Veterinaar- ja Toidulaboratooriumi Tallinna osakonnast.

OIE ja FAO poolt tunnustatud lindude gripi / Newcastle'i haiguse referentlaboratoorium on **VLA Weybridge, New Haw, United Kingdom** (telefon:+44(0)1932 341 111, faks: +44(0) 1932 357 856, mille aadressiks on:

WORLD REFERENCE LABORATORY FOR AVIAN INFLUENZA
VLA WEYBRIDGE
NEW HAW
ADDLESTONE
SURREY KT15 3NB
UNITED KINGDOM

Kui proovid tuleb saata referentlaboratooriumi, peab pakend vastama rahvusvahelise postikonventsiooni bioloogilise materjali protokollidele ja lennuveoliini konkreetsetele nõuetele. Proovid tuleks pakkida nii, nagu on osutatud eespool Veterinaar- ja Toidulaboratooriumisse saatmise suhtes, mässides need pehmesse imavasse materjali ja asetades tugevasse papp- või puitkonteinerisse. Välimine konteiner tuleks seejärel pakkida tugevasse paberisse, mis on kinnitatud nõõri või kleeplindiga (selleks sobib bioloogiliselt ohtlike ainete jaoks mõeldud kleeplint), ning varustada aadressi ja etiketiga:

PATHOLOGICAL MATERIAL OF NO COMMERCIAL VALUE

PERISHABLE FRAGILE TO BE COLLECTED AT AIRPORT BY ADDRESSEE

KEEP AT 4° CENTIGRADE

1.2.3.Eelaruanne.

Olles lõpetanud esialgse uurimise, kogunud vajalikud diagnostikaproovid ja korraldanud proovide saatmise laboratooriumi, peab järelvalveametnik koos volitatud veterinaararstiga täitma küsimustiku eriti ohtlike nakkushaiguste puhkemise puhul (Loomatauditõrje situatsioonplaani lisa 3.).

1.2.4.Meetmed kuni laboratoorsete testide tulemusteni.

Vastavalt alajaole *BI.1.2.* kehtestatud kitsendused jäävad kehtima seni, kuni haiguse kahtlus on ametlikult ümber lükatud.

Loomaomanikule või -pidajale tuleks teatada, et testitulemuste saamiseni võib kuluda mitu päeva, kuid vahepeal võib tegevusluba omav veterinaararst haigeid linde ravida tingimusel, et sooritatakse ranged desinfitseerimisprotseduurid.

Volitatud veterinaararst peab enne talust või loomakasvatuseettevõttest lahkumist veenduma, et loomade omanik või hooldaja mõistab täielikult kitsendusi, mis on kehtestatud volitatud isikute liikumise ja desinfitseerimisprotseduuride suhtes tallu või loomakasvatuseettevõttesse sisenemisel ja sealt väljumisel.

Surnud või diagnostika eesmärgil tapetud lindude korjused tuleb hävitada Veterinaar- ja Toiduameti järelevalve all, vältides viiruse mis tahes leviku ohtu.

1.2.5.Negatiivne diagnoos.

Lindude gripi kahtlus loetakse kõrvaldatuks:

- a) negatiivsete laboratoorsete uuringute tulemuste põhjal;
- b) kui seroloogilise uurimise alusel tekkinud kahtluse puhul vähemalt 15 päeva pärast nakkuskahtlaste lindude kõrvaldamist teostatud ülejäänud lindude seroloogiline uurimine lindude gripile annab negatiivse tulemuse.

Kui haiguse kahtlus lükatakse ümber negatiivsete laboratoorsete uuringute tulemuste põhjal, võidakse kehtestatud kitsendused viivitamata tühistada. Kuid Veterinaar- ja Toiduametil on õigus kontrollida negatiivseid laboratoorsete uuringute tulemusi ja jätta lindude gripi kahtlus kehtima ning pärast talus või loomakasvatuseettevõttes läbiviidavate uuringute eest vastutava volitatud veterinaararsti ja Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutusega konsulteerimist langetatakse otsus hoida talu või loomakasvatuseettevõtte järelevalve all ning esitada volitatud laboratooriumile testimiseks täiendavaid koe- ja/või vereproove.

1.3. Registreeritud haigusjuhtum.

1.3.1. Lindude gripi diagnoosimine.

Lindude grippi ametliku diagnoosi paneb Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht või tema volitatud järelevalveametnik loomataudi kliiniliste tunnuste, lahanguleiu, epidemioloogiliste andmete ja laboratoorse uurimise tulemuste alusel või Veterinaar- ja Toiduameti määratud ekspertide komisjon kliiniliste tunnuste, lahanguleiu ja epidemioloogiliste andmete alusel.

Lindude grippi diagnoositakse esialgselt epidemioloogiliste , kliiniliste ja patoloogilis-anatoomiliste andmete alusel.

Haiguse ametlik diagnoos pannakse laboratoorsete uuringute tulemuste alusel, kui kahtlust kinnitab kas virooloogilise või seroloogilise uurimise tulemus. Lindude grippi uuritakse laboratoorselt Veterinaar-ja Toidulaboratooriumis juhitud Rahvusvahelise Episoote Büroo (OIE) juhitud.

Viiruse esmakordsel diagnoosimisel tuleb selle tüübi ning patogeensuse määramiseks ja diagnoosi kinnitamiseks saata proov O.I.E. määratud referentlaboratooriumi.

Lindude gripi korral kinnitab loomataudi ametliku diagnoosi Veterinaar- ja Toiduamet.

1.3.2. Riikliku loomatauditõrje komisjoni moodustamine.

Pärast lindude gripi ametlikku diagnoosimist moodustab põllumajandusminister Veterinaar- ja Toiduameti peadirektori ettepanekul riikliku loomatauditõrje komisjoni,

mille ülesandeks on Veterinaar- ja Toiduameti peadirektori juhtimisel loomataudi situatsiooniplaani elluviimise koordineerimine. Riiklikku loomatauditõrje komisjoni kuuluvad Veterinaar- ja Toiduameti peadirektor ja järelevalveametnikud, Veterinaar- ja Toidulaboratooriumi esindaja vähemalt peaspetsialisti tasemel, loomataudi levipiirkonna Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht ning Politseiameti ja Päästeameti esindajad vähemalt peadirektori asetäitja tasemel. Komisjoni tööd juhib Veterinaar- ja Toiduameti peadirektor.

Riiklik loomatauditõrje komisjon teeb koostööd teiste riikide veterinaarteenistustega, Politseiametiga, Päästeametiga Piirivalveametiga, Tolliametiga, Maanteeametiga, Tervisekaitseinspeksiooniga j.t. asutustega.

1.3.3. Ekspertgrupi moodustamine.

Veterinaar- ja Toiduameti peadirektor moodustab LG diagnoosimise puhul või vajadusel LG kahtlusel ekspertgrupi, mille koosseisu kuuluvad veterinaararst(id), kellel on praktiline kogemus loomataudi tõrjumisel, Veterinaar- ja Toidulaboratooriumi viroloog, kellel on ohtliku nakkushaiguse puhul rakendavate proovide kogumise ja testimise kogemus, epidemioloog, meteoroloog ning arvutiekspert. Ekspertgrupi ülesandeks on nõustada riiklikku veterinaarteenistust situatsioonplaneerimisel. Ekspertgrupi esindaja nõustab Veterinaar- ja Toiduameti peadirektorit otsuste tegemisel.

1.3.4. Kohaliku loomatauditõrje komisjoni moodustamine.

Pärast lindude gripi ametlikku diagnoosimist moodustab maavanem Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juhi ettepanekul kohaliku loomatauditõrje komisjoni. Kohaliku loomatauditõrje komisjoni ülesandeks on epidemioloogilise uurimise läbiviimine, ohustatud ja järelevalvetsooni piiritlemine ning lindude gripi tõrje meetmete rakendamise koordineerimine, korraldamine ja kontroll kohalikul tasemel. Kohalik loomatauditõrje komisjon teeb koostööd kohalike omavalitsustega, Politseiameti ja Päästeameti kohaliku esindusega, Keskkonnainspeksiooni esindajatega, Tervisekaitsetalitluse kohaliku esindusega ning teiste lindude gripi tõrjest osa võtvate isikute ja institutsioonidega.

1.4. Haigusest teavitamine.

Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht on kohustatud lindude gripi diagnoosi ametlikust kinnitamisest koheselt teavitama Veterinaar- ja Toiduameti peadirektorit.

Veterinaar- ja Toiduameti peadirektor teatab lindude gripi ametlikust diagnoosimisest Eestis Rahvusvahelisele Epizootiate Büroole, Euroopa Liidu Komisjonile, Euroopa Liidu liikmesriikidele ja kõigi naaberriikide riiklike veterinaarteenistuse juhtidele, edastades informatsiooni rahvusvahelistes lepetes kehtestatud korra kohaselt.

Epidemioloogiline teade peab sisaldama järgmisi andmeid:

- lindude gripi kahtluse püstitamise kuupäev;
- lindude gripi diagnoosi ametliku kinnitamise kuupäev;
- kinnitamiseks kasutatud meetodid;
- lindude gripi nakatunud talu või loomakasvatusevõtte asukoht;
- lindude gripi nakatunud talu või loomakasvatusevõtte kaugus lähimatest taludest või loomakasvatusevõtetest, kus peetakse haigusele vastuvõtlike linde;
- lindude arv lindude grippi haigusesse nakatunud loomakasvatushoones ja talus või loomakasvatusevõttes lindude vanuse ja tehnoloogiliste rühmade kaupa;
- haigestunud ja lõpnud lindude arv igas rühmas; haiguse levik ja lindude suremus;
- nakkusallikas (kahtlustatav või kinnitust leidnud);

- võimalikud kontaktkarjad nakkusallikaga ja antud koldega. Teavitamine peab aset leidma vähemalt 24 tunni jooksul alates esmasest LG puhangust. Sama teave esitatakse uute taudipunktide kohta hiljemalt iga nädala esimesel tööpäeval. Elanikkonda teavitatakse LG puhkemisest ja rakendatavatest meetmetest massiteabevahendite kaudu.

2. Tegevusjuhised haiguskoldes.

2.1. Karantiini, ohustatud ja järelvalvetsooni kehtestamine kõrge patogeensusega linnugripi (KPLG) korral.

2.1.1. Karantiini kehtestamine.

Kohe pärast lindude gripi diagnoosi ametlikku kinnitamist kehtestab maavanem Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juhi ettepanekul haiguse koldes kirjaliku korraldusega karantiini. VTA kohaliku asutuse juht kehtestab kitsendused taudistunud talule või loomakasvatuseettevõttele kirjaliku korraldusega, mis antakse loomaomanikule või –pidajale üle allkirja vastu. (lisa 3)

2.1.2. Kitsendused karantiini ajal.

Karantiini ajal kehtivad punktis B1.1.2. kehtestatud kitsendused kuni nende ametliku tühistamiseni VTA kohaliku asutuse juhi poolt.

Karantiini ning järgmised kitsendused kehtestatakse arvestusega, et igasugune risk lindude gripi levikuks oleks välistatud:

- a) loomapidaja peab paigutama loomakasvatushoonete ja -rajatiste sissesõiduteedele viidad selgelt nähtava ja püsiva kirjaga vastavalt "LINDUDE GRIPP. SISENEMINE KEELATUD."
- b) taudipunkti territooriumile tohivad siseneda Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juhi poolt volitatud isikud ainult ühekordseks kasutamiseks mõeldud kaitseriietuses, mis pärast kasutamist hävitatakse. Jalanõud tuleb desinfitseerida igal väljumisel;
- c) linde võib taudikoldes ümber paigutada ainult Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juhi loal;
- d) kohalik loomatauditõrje komisjon korraldab viivitamata kõigi ettevõttes olevate kodu- ja muud vangistuses peetavad lindude hukkamise VTA järelevalve all. Surmamine toimub viisil, millega välditakse linnugripi levimist eelkõige veo ajal.
- e) surnud või hukatud lindude korjused ja munad hävitatakse Veterinaar- ja Toiduameti järelevalve all nii, et igasugune nakkuse levik oleks välistatud;
- f) kohalik loomatauditõrje komisjon korraldab inventari, loomasööda ja loomsete saaduste, mis võivad sisaldada viirust või olla sellega saastunud ja mida ei ole võimalik kahjutustada desinfitseerimise teel, hävitamise volitatud veterinaararsti või veterinaarjärelevalve ametniku kontrolli all;
- g) sõnnikut, heitvett, virtsa, nakkuskahtlast allapanu ja muud, mis võib olla nakkuse levitajaks, tuleb kas hävitada või töödelda asjakohaselt volitatud veterinaararsti või veterinaarjärelevalve ametniku kontrolli all;
- h) esemed, mis on kokku puutunud vastuvõtliku linnuga, võib taudikoldest välja viia ainult Veterinaar- ja Toiduameti loal pärast nõuetekohast puhastamist ja desinfitseerimist;
- i) veokite liikumine taudipunktis ja sealt välja toimub ainult Veterinaar- ja Toiduameti loal ja Politseiameti järelevalve all;

j)loomapidaja peab taudikolde sisse- ja väljapääsude juurde paigutama desobarjäärid ja ümbritseva territooriumi puhastama ning desinfitseerima Veterinaar- ja Toidumeti kohaliku asutuse juhendusel;

k) tõenäolisest nakkuse sissetoomise hetkest kuni haiguse avastamiseni nakatunud vastuvõtlike lindude tapmisel saadud liha liikumise teeb ekspertgrupp, kui vähegi võimalik, selgeks ja selline liha tuleb hävitada Veterinaar- ja Toidumeti järelevalve all;

l) tõenäolisest nakkuse sissetoomise hetkest kuni haiguse avastamiseni haudejaama saadetud munad tuleb erimärgistada ja hävitada, välja hautud tibud paigutatakse järelevalveametniku valve alla. Tootmisesse läinud munade liikumise teeb ekspertgrupp, kui vähegi võimalik, selgeks ja tuleb hävitada Veterinaar- ja Toidumeti järelevalve all, kui neile ei ole tehtud eelnevalt asjakohaselt desinfitseerimist;

m) võimaluse korral püütakse kinni ja hukatakse kõik taudipunktis ja selle lähiumbruses elavad mets- ja veelinnud viisil, mis välistab nakkuse leviku. Mets- ja veelindude püüdmist korraldab Veterinaar- ja Toidumeti kohaliku asutuse juht koostöös Keskkonnainspektsiooni ning jahipidamise õigust omavate isikutega;

n) Muid vangistuses peetavaid linde või koduloomadena peetavaid imetajaid ei tohi ilma VTA loata ettevõttesse sisse tuua ega sealt välja viia. Kõnealust piirangut ei kohaldata selliste koduloomadena peetavate imetajate suhtes, kes pääsevad üksnes inimeste elamispiirkondadesse.

o) vastuvõtlike linde ei tohi tuua taudipunktis asuvasse loomakasvatushoonesse või-rajatisse enne 21 päeva möödumist puhastus- ja desinfektsiooni tööde lõpetamisest vastavalt punktile B2.4.2.;

p) Kahest või rohkemast eraldi karjast koosnevate farmide puhul võib Veterinaar- ja Toidumet lubada punkti B2.1.2. nõuetest erandi tegemist nakatatud farmis olevate tervete karjade suhtes, tingimusel et veterinaarinspektor on kinnitanud, et seal läbiviidavad toimingud tagavad karjade täieliku eraldatuse lindude majutamise, pidamise ja söötmise suhtes, nii et viirus ei saa levida ühest karjast teise.

2.1.3. Karantiini lõpetamine.

30 päeva pärast taudipunkti lõppdesinfektsiooni lõpetab maavanem Veterinaar- ja Toidumeti kohaliku asutuse juhi ettepanekul karantiini ning Veterinaar- ja Toidumeti kohaliku asutuse juht tühistab vastavad kitsendused. Karantiin ning kitsendused lõpetatakse kirjaliku korraldusega, mis antakse loomaomanikule või –hooldajale üle allkirja vastu. (lisa 4)

2.1.4. Ohustatud ja järelevalvetsooni määratlemine.

24 tunni jooksul pärast lindude gripi diagnoosi ametlikku kinnitamist on moodustatud kohalik loomatauditõrje komisjon ekspertgrupi abiga kohustatud määratlema taudikolde ümber vähemalt 3 kilomeetrise raadiusega ohustatud tsooni ja vähemalt 10 kilomeetrise raadiusega taudikoldest järelevalvetsooni, mis hõlmab samuti ohustatud tsooni.

Ohustatud ja järelevalvetsooni määratlemisel arvestatakse:

- epidemioloogilise uurimise tulemusi;
- seroloogiliste uurimiste tulemusi;
- geograafilisi tingimusi ja looduslikke tõkkeid lindude gripi levikule;
- vastuvõtlike lindudega loomakasvatushoonete geograafilist asukohta ja paiknemise tihedust;
- peamist lindude tapmise ja turustamise praktikad ning tapamajade olemasolu ja olukorda piirkonnas;
- järelevalve teostamiseks vajalikke inim- ja materiaalseid ressursse.

2.1.5. Ohustatud ja järelevalvetsooni kehtestamine.

Lindude gripi diagnoosi ametliku kinnitamise korral kehtestab Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juhi ettepanekul maavanem ohustatud ja järelevalvetsooni. Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht kehtestab kirjaliku korraldusega kitsendused nendes tsoonides. (lisa 5 ja 7)

Uute taudikollete avastamise korral ohustatud ja järelevalvetsoone korrigeeritakse ning muutustest informeeritakse vastavalt punktile B2.1.6.

2.1.6. Ohustatud ja järelevalvetsooni kehtestamisest, geograafilisest paiknemisest ja kitsendustest teavitamine.

Ohustatud ja järelevalvetsooni kehtestamisest, nende geograafilisest paiknemisest ja sellega seotud kitsendustest teavitab Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht Veterinaar- ja Toiduameti peadirektorit, kes teavitab vastavatesse tsoonidesse jäävate Veterinaar- ja Toiduameti kohalike asutuste juhte, samuti valla- (linna-) ja maavalitsusi ning ajakirjandust (elanikkonna informeerimiseks meediakanalite kaudu).

2.1.7. Ohustatud tsoonis rakendatavad abinõud.

Ohustatud tsoonis kehtivad järgmised kitsendused:

a) Veterinaar- ja Toiduamet korraldab kohaliku omavalitsuse, Politseiameti ja Päästeameti kohalike asutustega abiga ohustatud tsooni peasisseõidudele nähtava ja püsiva kirjaga “Lindude gripp– ohustatud tsoon” viitade ja desobarjääride paigaldamist;

b) Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht või tema poolt määratud järelevalveametnik koostab ohustatud tsoonis asuvate vastuvõtlike lindudega loomakasvatushoonete nimekirja ja määrab volitatud veterinaararstid/järelevalveametnikud, kes asuvad loomapidamishooneid üle vaatama. Seitsme päeva jooksul pärast ohustatud tsooni kehtestamist külastavad volitatud veterinaararstid kõiki ohustatud tsoonis asuvaid vastuvõtlike lindudega loomakasvatushooneid, kus registreerivad lindude arvu linnukategooriate kaupa ning viivad läbi karja kliinilise ülevaatus (vajadusel võtavad proovid labordiagnostikaks), visiitide ja leidude päevik tuleb säilitada;

c) lindude omanikud on kohustatud pidama lindude registrit ja fikseerima selles kõik lindude arvu muutused linnukategooriate kaupa ning esitama vastavad andmed volitatud veterinaararstile/järelevalveametnikule esimesel nõudmisel;

d) lindude omanikud on kohustatud teatama kõigist lindude lõpmise ja haigestumise juhtudest volitatud veterinaararstile/järelevalveametnikule, kes viib läbi kõik vajalikud uurimised lindude gripi tuvastamiseks;

e) lindude massilise haigestumise ja lõpmise korral loetakse talu või loomakasvatuseettevõtte nakkuskahtlaseks;

f) kõikide kodulinnud tuleb pidada nende elamiskohas või muus kohas, kus neid on võimalik isoleerida;

g) loomapidaja peab paigutama loomakasvatushoone või -rajatise sisse- ja väljapääsu juurde desinfitseerimisbarjäärid järelevalveametniku juhiste järgi

h) loomapidaja peab korraldama deratisatsiooni ning võtma kasutusele ettevaatusabinõud, mis tõkestavad putukate ja loomade, sealhulgas näriliste ning mets- ja veelindude pääsu taudipunkti;

i) lindude ja munade transport ohustatud tsoonis on keelatud, väljaarvatud Veterinaar- ja Toiduameti loal vastuvõtliku linnu transiit läbi ohustatud tsooni tingimusel, et vedu toimub ilma peatuseta ja kasutatakse ainult magistraal- või raudteed;

j) lindude liha ja rümpasid võib ohustatud tsoonist välja viia ainult Veterinaar- ja Toiduameti loal;

k) lindude transport koheseks tapmiseks on lubatud volitatud veterinaararsti järelevalve all otse ohustatud tsoonis asetsevasse tapamajja või juhul kui tsoonis ei ole sobivat tapamaja, siis tapamajja, mille määrab Veterinaar- ja Toiduamet. Enne kui Veterinaar- ja Toiduamet annab loa selliseks lindude transpordiks peab järelevalveametnik/volitatud veterinaararst olema läbi viinud karja ülevaatuse ja kinnitanud veterinaartõendil, et tegemist ei ole nakatunud-, nakkuskahtlase- või kontaktse linnuga. Liha sellistelt lindudelt peab läbima töötlemise lisas 12 toodud tingimustel ning omama tervishoiuamärgistust.

l) Veterinaar- ja Toiduameti loal võib volitatud veterinaararsti järelevalve all päevaseid tibusid või munemisvalmis noorkanu transportida ohustatud tsoonis asuvasse farmi, kus ei ole muid kodulinde või juhul kui tsoonis ei ole sobivat farmi, siis farmi, mille määrab Veterinaar- ja Toiduamet. Enne kui Veterinaar- ja Toiduamet annab loa selliseks tibude või noorkanade transpordiks, peab järelevalveametnik/volitatud veterinaararst olema läbi viinud karja ülevaatuse ja kinnitanud veterinaartõendil, et tegemist ei ole nakatunud-, nakkuskahtlase- või kontaktse linnuga. Plaanitavast lindude veost läbi ohustatud tsooni on veose omanik kohustatud teatama Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juhile 24 tundi ette;

m) haudemunade transporti haudejaama, mille on määranud VTA, on lubatud juhul kui munad ja nende pakendid enne väljasaatmist on desinfitseeritud.

n) keelatud on korraldada loomade näitusi, võistlusi ja muid taolisi üritusi, samuti lindudega kaubelda;

o) keelatud on sellest vööndist välja viia kasutatud allapanu või kodulinnusõnnikut;

p) kõik ohustatud tsoonis lindude ja potentsiaalselt nakatunud materjalide transpordiks kasutatavad transpordivahendid desinfitseeritakse Veterinaar- ja Toiduameti poolt määratud vahendiga vastavalt volitatud veterinaararsti/järelevalveametniku ettekirjutusele ja tema järelevalve all. Ükski nimetatud transpordivahend ei või lahkuda ohustatud tsoonis asuvast talust või loomapidamisettevõttest või tapamajast või ohustatud tsoonist tervikuna enne, kui volitatud veterinaararst/järelevalveametnik pole seda üle vaadanud ja selleks luba andnud.

2.1.8. Ohustatud tsooni ja järelevalvetsooni tühistamine.

Ohustatud tsoonis rakendatavad meetmed kehtestatakse vähemalt kuni 21. päevani ja järelevalvetsoonis rakendatavad meetmed kehtestatakse vähemalt kuni 30. päevani pärast vastuvõtlike loomade ellimineerimist ja loomapidamishoonete puhastamist ja desinfitseerimist vastavalt punktile B2.4.2. ning punktis B3.3.1. kirjeldatavaid järelevalve tsoonis kehtestatavaid meetmeid rakendatakse ohustatud tsoonis kuni tsoonide tühistamiseni maavanema poolt Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juhi ettepanekul ning vastavate kitsenduste tühistamiseni Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juhi poolt. (lisa 6 ja lisa 8)

2.2. Olukorrale üldhinnangu andmine.

Veterinaar- ja Toiduameti poolt nimetatud ekspertgrupp viib läbi epidemioloogilise uurimise vastavalt punktile B1.1.4. ja esitab 24 tunni jooksul Veterinaar- ja Toiduameti peadirektorile ettekande, milles esitab selleks ajaks kogutud informatsiooni.

Edaspidi esitatakse ettekanded uue informatsiooni laekumisel, kuid mitte harvem kui üks kord nädalas.

Pärast lindude gripi nakkuse kinnitamist tehakse täiendavad epidemioloogilised uurimised, veendumaks et asjakohased kontrollimeetmed on kehtestatud kõigis muudes taludes või loomakasvatuseettevõtetes, kus linnud võivad olla kokkupuutes

lindude gripi viirusega. Selline uurimine kuulub ekspertrühma konkreetsesse vastutusalasasse.

Uurimise käigus tuleb nakkuse liikumist ja päritolu mõlemasuunaliselt uurida, et kindlaks määrata nakkuse varem tuvastamata allikad ja talud või loomakasvatuseettevõtted, mis võivad olla kaudselt või otseselt lindude gripi viirusega kokku puutunud. Sellise uurimise käigus tuleb arvestada võimalikke külastajate kantavaid nakkusi ning tuleb võtta vereproove, et kinnitada kahtlusaluste karjade seisundit. Nakkuse leviku tõkestamiseks on hädavajalik puhangute võimalikult varajane tuvastamine.

2.3. Loomade hukkamine, rümpade ja saastunud materjali hävitamine.

2.3.1. Nakatunud talu või loomakasvatuseettevõtte lindude hindamine.

Enne loomade hukkamist esitab Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht loomaomanikule või -pidajale ametliku kirjaliku otsuse talu või loomakasvatuseettevõtte lindude gripile vastuvõtlike lindude hukkamise kohta. (lisa 15) Enne hindamise ja hukkamise alustamist tuleb kõiki nakatunud talu või loomakasvatuseettevõttega vahetult külgnevaid avalikke teid, talu või loomakasvatuseettevõtte hoove, teid ja jalgradu ning kõigi saastunud hoonete interjööri puhustada lindude gripi tekitaja suhtes toimiva desinfektsioonivahendiga.

Nakatunud talu või loomakasvatuseettevõtte ja külgnevate talude või loomakasvatuseettevõtete koerad, kassid ja kodulinnud tuleb sulustada.

Metslinnud, eriti veelinnud, võivad olla aktiivsed viirusekandjad ning kõik nakatunud talus või loomakasvatuseettevõttes või selle lähedal leiduvad veelinnud tuleks kinni püüda ja inimlikult hukata.

Talus või loomakasvatuseettevõttes tuleb teha deratisatsioon enne lindude tapmist, kuid deratisatsioon ei tohi põhjustada lindude surmamise viivitust. (lisa 17)

Talu või loomakasvatuseettevõtte vastuvõtlikud linnud hinnatakse enne hukkamist ning see fikseeritakse kirjalikult. (lisa 14) Hindamine viiakse läbi järelevalveametniku või volitatud veterinaararsti kontrolli all.

Põllumajanduslindude arvestusliku väärtuse arvutamisel võetakse aluseks hukatud lindude hukkamise ajal vastava põllumajanduslinnu liigi keskmine lihakaalu kokkuostuhind, mis on aluseks võetud Eesti Konjunkturiinstituudi poolt avaldatud linnulihatootjatelt kogutavad broileri tegelikult kaalutud keskmine väljamüügihind. Kui põllumajanduslinnu liigi keskmist lihakaalu kokkuostuhinda pole eraldi välja toodud, võetakse aluseks muude lindude keskmine lihakaalu kokkuostuhind. Kui põllumajanduslindude hukkamise kvartali keskmisi lihakaalu kokkuostuhindu ei ole veel avaldatud, võetakse arvutamisel aluseks eelmise kvartali keskmised lihakaalu kokkuostuhinnad.

Selleks, et tagada põllumajanduslindude tegelikkusele vastava arvestusliku väärtuse arvutamine, kaalutakse või eluskaalu määramiseks vajalikul viisil mõõdetakse tapetavad linnud enne hukkamist järelevalveametniku või volitatud veterinaararsti kontrolli all. Kui kaalumise või mõõtmine ei ole võimalik, määratakse eluskaal lähtudes samaväärsete lindude kaalust. Kaalumise tulemused fikseeritakse kirjalikult iga põllumajanduslinnu kohta eraldi ja järelevalveametnik või volitatud veterinaararst kinnitab need oma allkirjaga.

Põllumajanduslinnu lihakaalu leidmiseks korrutatakse eluskaal koefitsiendiga, mis on 0,67.

Põllumajanduslinnu arvestusliku väärtuse arvutamiseks korrutatakse eelpooltoodud viisil määratud lihakaal keskmise lihakaalu kokkuostuhinnaga.

2.3.2. *Nakatunud talu või loomakasvatuseettevõtte vastuvõtlike lindude hukkamine.*

Lindude hukkamisel lindude gripi tõrje eesmärgil tuleb võtta arvesse lindude heaolu. Hukkamine tuleb läbi viia Veterinaar- ja Toiduameti järelevalve all, inimlikult ning vältides viiruste mis tahes levikut.

Hukatakse kogu nakatunud talu või loomakasvatuseettevõtte linnud. Tuleb veenduda, et kõik linnud oleksid surnud enne matmist või põletamist.

Hukkamismeetoditena on lubatud kasutada:

- elektrilist hukkamist arvestusega 72-82 volti pinget täiskasvanud linnu kohta;
- süsinikdioksiidi manustamist (70%, lekkekindlates suletavates konteinerites);
- CO manustamist (2-3%, suurtes lindlates, täisruumiga, kaasnedes võib kõrge kontsentratsiooni puhul plahvatusoht)
- veelindude puhul barbituraatide manustamist rinnaõõnde.

Linnud tuleks hukata võimalikult lähedal nende tavalisele pidamiskohale. Kui järgnev korjaste eemaldamine hoonetest kujutab tõenäoliselt probleemi, tuleb loomad hukata väljas, vajaduse korral selleks kohandatud ajutises konteineris. Lindude gripis linde tuleb hukata alal, mida on surmamisjärgselt hõlbus puhastada ja desinfitseerida.

Lindude hukkamist tuleks alustada võimalikult kiiresti, et vähendada LG viiruse levimise ohtu.

- Suure hulga lindudega talus või loomakasvatuseettevõtetes tuleks kõigepealt hukata lindude gripi kliiniliste tunnustega linnud ning seejärel nakkuskahtlased ja kontaktid linnud. Epidemioloogilise uurimise raames on vaja korjused läbi vaadata, hinnata kõigi olemasolevate kahjustuste vanust ning vajadusel koguda täiendavaid koe- ja vereproove ekspertgrupi juhtnööride järgi. Epideemia esmastel puhangutel on äärmiselt oluline saada võimalikult palju epidemioloogilist teavet.

2.3.3. *Ennetav hukkamine.*

Veterinaar- ja Toiduamet võib kohaldada kinnitatud nakkusega talu või loomakasvatuseettevõtte suhtes kehtestatud meetmeid (hindamine, hukkamine, korjaste ja muu saastunud materjali hävitamine, puhastamine ja desinfitseerimine) ka muudes taludes või loomakasvatuseettevõtetes, kus vastuvõtlikud linnud võivad olla nakatunud asukoha tõttu või kaudse või otsese kokkupuute tõttu nakatunud talu või loomakasvatuseettevõttega, isegi kui lindudel ei esine ühtegi LG omast kliinilist tunnust.

Ennetava tapmise korral võetakse lindudelt epidemioloogilisel eesmärgil pistelisi proove ja testitakse neid laboratoorselt.

2.3.4. *Erandid lubamine eraldiasuvatele tootmisüksustele.*

Talu või loomakasvatuseettevõtte korral, mis koosneb kahest või rohkemast eraldiasuvast tootmisüksusest, võib Veterinaar- ja Toiduamet lubada nakatunud talu või loomakasvatuseettevõtte tervetele tootmisüksustele erandeid vastuvõtlike lindude hukkamise ja nende korjaste hävitamise nõude suhtes tingimusel, et Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht kinnitab, et:

- kõik kõnealuste tootmisüksuste vastuvõtlikud linnud on kliiniliselt läbi vaadatud ning tunnistatud vabaks haiguse tunnustest;
- kõnealuste tootmisüksuste struktuur ja suurus ning korraldused võimaldavad loomade täielikult eraldatud majutust, hooldust ja söötmist;
- kõnealused tootmisüksused on struktuuri poolest täielikult eraldatud nakatunud linde sisaldanud üksustest, ei ole nendega seotud ega jaga nendega ühist õhuruumi;
- neil on eraldiasuvad laod varustuse, sööda, roiskvee ja muude heitmete tarvis ning munade tarvis;
- nende sisse- ja väljapääsudel on individuaalsed desinfitseerimisvahendid;

- neil on oma personal;
- nakatanud ja tervete üksuste vahel ei ole vahetatud: masinaid; varustust; loomi; loomseid saadusi; loomasööta; seadmeid; esemeid; heitmeid ega mis tahes muid kaubaartikleid või aineid, mis võivad viiruseid edasi kanda.

Sellise erandi kohaldamisest teatatakse riiklikule loomatauditõrje komisjonile.

2.3.5. Korjuste hävitamine.

Kõiki talus või loomakasvatuseettevõttes hukatud ja surnud vastuvõtlike lindude korjused hävitatakse Veterinaar- ja Toiduameti järelevalve all, vastavalt Loomatauditõrje seaduse § 18¹ ja § 18² nõuetele, vältides LG viiruse mis tahes leviku ohtu.

Korjuste ja loomsete saaduste hävitamise protseduuri juures tuleb lisaks veterinaarsete tingimuste täitmisele silmas pidada ka seda, et välditud oleks igasugune inimese tervise ohustamise risk ning samuti tuleb vältida igati keskkonna kahjustamist. Vältida tuleb liigset müra ja haisu teket korjuste kahjutustamisel ning kaasnevaid kõrvalmõjusid looduskeskkonnale, eelkõige pinnasele, õhule, pinnaveele, taimestikule ja loomastikule. Eelpoolloetletud tingimuste täitmiseks tuleb arvesse võtta maakonna keskkonnateenistuse arvamust.

Veterinaar- ja Toiduamet võib anda loa loomsed kõrvalsaadused jäätmetena kõrvaldada, põletades või mattes need kohapeal LG puhangu korral, kui nende transportimisega lähimasse põletusrajatisse või töötlemisettevõttesse kaasneb oluline haiguse levimise oht või sellepärast, et laiaulatuslik episootilise haiguse puhang põhjustab kõnealuste töötlemisettevõtete võimsuste ületamise vastavalt Euroopa Parlamendi ja Euroopa Liidu Nõukogu määruse (EÜ) nr. 1774/2002 artikli 24 lõike 1 punktile c.

LG- väga nakkusliku iseloomu tõttu tuleks nakatanud talu või loomakasvatuseettevõtte korjused hävitada võimaluse korral krematsiooni teel või kui see ei ole võimalik siis matmise teel.

Loomsed jäätmed ja korjused tuleb enne matmist või mahutisse viimist töödelda järelevalveametniku poolt lubatud desinfitseeriva ainega. (lisa 17)

Loomsete jäätmete avapõletamiseks peab olema Veterinaar- ja Toiduameti luba ja tuleb läbi viia Päästeameti järelevalve all.

Loomsete jäätmete avapõletamise koht peab asuma hoonetest piisaval kaugusel. Põletamiseks võib kasutada kuiva puitu ja süütevedelikke. Lindude põletamisel tekkiv tuhk tuleb mätta loomsete jäätmete matmispaika või käidelda vastavalt Euroopa Parlamendi ja Euroopa Liidu Nõukogu määruse (EÜ) nr. 1774/2002 artikli 5 punkt 2 nõuetele.

Transpordivahendid, mida kasutatakse korjuste vedamiseks, peavad olema tilkumiskindlad, kaetud ja suletud. Veokid, sealhulgas juhikabiin, välispinnad ja rattad, tuleb hoolikalt desinfitseerida enne talust või loomakasvatuseettevõttest lahkumist ja peale korjuste vedamist enne matmis- ja/või põletamiskohast lahkumist. Sõiduki juhid peavad vältima peatumist nakatanud talu või loomakasvatuseettevõtte ja korjuste hävitamiskoha vahel ning järgima heakskiidetud teekonda, vältides võimaluste piires vastuvõtlike lindudega talust või loomakasvatuseettevõttest lähedalt möödumist.

2.3.6. Saastunud materjali hävitamine.

Kõik materjalid, seadmed, veovahendid, varustus ja teised objektid (sööt, allapanu, sõnnik), mis võivad olla saastunud LG viirusega ja võivad seetõttu haigust edasi kanda, tuleb hävitada kui nende puhastamine ja desinfitseerimine on võimatu. Nende materjalide, seadmete, veovahendite, varustuse ja teiste objektide hävitamine toimub

kohaliku loomatauditõrje komisjoni instruksioonide kohaselt ja Päästeameti järelevalve all.

Hävitatud kaubaartiklid ja/või materjalid hinnatakse ja hüvitatakse vastavalt vabariigi valitsuse 01.08.2000.a. määrusega nr. 260.(lisa 16)

Saastunud munad ja munatooted kahjutustatakse või hävitatakse, vältides LG viiruse mis tahes leviku ohtu.

Võimaluse korral tuvastab ekspertgrupp haiguse võimaliku sissetoomise ja liikumiskontrolli kehtestamise vahel tapetud nakatanud talu või loomakasvatuseettevõtte vastuvõtlike lindude liha ja hävitatakse kõnealune liha järelevalve all, et vältida LG viiruse leviku ohtu.

2.4. Sanitaarmedid.

2.4.1. Puhastamine ja desinfitseerimine.

Puhastamist ja desinfitseerimist tuleb alustada niipea, kui linnud on tapetud ja talust või loomakasvatuseettevõttest eemaldatud.

Nakatanud talu või loomakasvatuseettevõtte piirkonna kohalik loomatauditõrje komisjon koostab puhastamise ja desinfitseerimise tegevuskava ning teeb järelevalvet puhastus- ja desinfitseerimis-toimingute kõigi järkude suhtes.

Enne toimingute alustamist tuleb üles märkida kõik puhastatavate ja desinfitseeritavate hoonete ja varustuse kahjustused. Nii leitakse alad, mis nõuavad erilist tähelepanu, näiteks mõranenud põrandad ja seinad või kinnitamata seadmed; ning saadakse ülevaade valduste olemasolevatest kahjustustest, et järgnevat puhastamisest ja desinfitseerimisest tulenevat kompensatsiooninõudeid oleks hõlpsam lahendada. Lisaks sellele tuleb kontrollida elektrisüsteemi ohutust, et pesuvesi ei kujutaks endast ohtu.

Võimaluse korral tuleb ära vooluavad sulgeda, et vältida saastunud roiskvee ja keskkonda reostada võivate materjalide sattumist ära voolusüsteemi. Nõutav puhastamine ja desinfitseerimine tuleb ettevõttes või sõidukiregistris dokumenteerida ja võtta vastav kinnitus järelevalvet teostavalt Veterinaar- ja Toiduameti järelevalveametlikult.

Puhastatakse ja desinfitseeritakse nii töötajate veoks kui ka muudeks vedudeks kasutatavad veovahendid.

Tuleb vältida desinfitseeritud objektide uuesti saastumist.

Ettevõttes, milles LG esinemine on kinnitust leidnud, kodulindude või muude vangistuses peetavate lindude poolt kasutatud mis tahes maad või karjamaad ei kasutata kodulindude ega muude vangistuses peetavate lindude poolt seni, kuni Veterinaar- ja Toiduamet on kindel, et mis tahes esinenud LG viirus on kõrvaldatud või inaktiveeritud.

LG viirustega saastunud või tõenäoliselt saastunud tapamajade, veovahendite, treilerite ja piiripunktide ning seal asuvate ainete või materjalide puhastamine, desinfitseerimine ja töötlemine toimub Veterinaar- ja Toiduameti kontrolli all ja vastavalt järelevalveametliku juhistele.

Kõik ettevõttes asuvad LG viirustega saastunud või tõenäoliselt saastunud seadmed, materjalid ja ained, mida ei ole võimalik tulemuslikult puhastada ja desinfitseerida või töödelda, hävitatakse.

Veterinaar- ja Toiduamet annab loa desinfitseerimisvahendite kasutamiseks ja määrab nende kasutuse kontsentratsiooni.

Puhastamist ja desinfitseerimist viiakse läbi kahes järgus.(lisa 17)

1) Esialgne puhastamine ja desinfitseerimine.

a) Talu või loomakasvatuseettevõtte osi, kus on olnud vastuvõtlikke linde või mis võivad olla vastuvõtlike lindude liikumise tagajärjel või tapmise või tapajärgse läbivaatuse ajal saastunud, tuleb pihustada lindude gripi viiruse vastu tõhusaks tunnustatud desinfektsioonivahendiga. (lisa 17)

b) Kõik lindude või munade mis tahes kude, mis võib olla sattunud maa- või põrandapinnale tapmise või tapajärgse läbivaatuse ajal või hoonete, hoovide või varustuse ristsaastatuse tagajärjel, tuleb hoolikalt kokku koguda ja ohutul viisil hävitada, soovitatavalt samas kohas, kus korjusedki.

c) Kasutatav desinfektsioonivahend peab jääma pindadele vähemalt 24 tunniks.

d) surmatud kodu- või muude vangistuses peetavate lindude rümpasid tuleb pihustada desinfitseerimisvahendiga.

e) kõrvaldamiseks ettevõttest välja viidavate kodu- ja muude vangistuses peetavate lindude vedu toimub suletud ja lekkimiskindlate veovahenditega või konteineritega ametliku järelevalve all nii, et linnugripiviiruse levik oleks välistatud.

f) niipea kui surmatud kodu- või muud vangistuses peetavad linnud on kõrvaldamiseks minema toimetatud, tuleb neid ettevõtte osi, kus neid peeti, samuti surmamise või surmajärgse läbivaatuse käigus saastunud muude hoonete osi, hoove jms pihustada nõuete kohaselt kasutamiseks lubatud desinfitseerimisvahenditega.

2) Lõplik puhastamine ja desinfitseerimine.

a) Rasv ja mustus tuleb eemaldada kõigilt pindadelt rasvavastase vahendi abil ning pesta külma veega.

b) Seejärel tuleb pindu uuesti pihustada tunnustatud desinfektsioonivahendiga.

c) Seitsme päeva möödudes tuleb kõiki pindasid uuesti töödelda rasvavastase vahendiga, loputada külma veega, pihustada tunnustatud desinfektsioonivahendiga ja loputada uuesti külma veega.

d) Sõnnik ja kasutatud alusmaterjal tuleb kas:

- ladustada virna töödeldes sõnnikut tunnustatud desinfektsioonivahendit, virn katta, vajadusel niisutada ja säilitada viisil, mis tagab +20°C temperatuuri säilimise 42 päeva jooksul. Välditud peab olema kahjurite ja mets- või veelindude ligipääs;
- töödelda tunnustatud desinfektsioonivahendiga ja tuhastada või töödelda auruga temperatuuril 70°C;
- töödelda tunnustatud desinfektsioonivahendiga ja matta selliselt, et oleks välistatud kahjurite ja mets-, veelindude ligipääs.

e) Kui arvatakse, et sõnnik on tugevalt saastunud, tuleb seda säilitada vähemalt 42 päeva jooksul või kauem. Sõnniku saastest vabastamisele saab kaasa aidata naatriumhüdroksiidi lisamisega, et tõsta pH-määra. Sõnnikuhoidlad tuleb jätta 60 päevaks puutumatuks.

Veterinaar- ja Toiduamet võib anda loa tõenäoliselt saastunud sõnniku ja allapanu veoks kas määratud töötlemistehasesse, kus seda töödeldakse viisil, mis tagab gripiviiruste täieliku hävimise, või hävitamise või töötlemise eelsesse vahelattu vastavalt määrusele (EÜ) nr 1774/2002 või LG direktiivi 2005/94 artikli 63 lõikes 1 osutatud erieeskirjadele. Kõnealune vedu toimub suletud ja lekkimiskindlate veovahendite või konteineritega ametliku järelevalve all nii, et linnugripiviiruse levimine oleks välistatud.

Kui Veterinaar- ja Toiduamet on veendunud, et mõnda ettevõtet või selle osa ei ole mis tahes põhjusel võimalik puhastada ega desinfitseerida, võib ta keelata isikute, veovahendite, kodulindude, muude vangistuses peetavate lindude või koduloomadena peetavate imetajate või mis tahes esemete ja olendite sisenemise kõnealusesse ettevõttesse vähemalt 12 kuu jooksul.

Lindude gripi vastu aktiivsed desinfektsioonivahendid, mida võidakse kasutada, sisaldavad:

- 2%-st 70- 80 °C seebikivilahust (3 tundi toimeaeg);
- 2%- 10 % formaldehüüdilahust (3 tundi toimeaeg);
- 2%-st aktiivset kloori sisaldava kloorlubjalahusega (3 tundi toimeaeg).
- 6%-st 70-80 °C kaltsineeritud sooda sooda lahus (6 tundi toimeaeg)

Metallseadmete, –inventari ja ka munade desinfitseerimiseks võib kasutada formaliini lahust (sisaldab vähemalt 38- 40 % formaldehüüdi) aerosool- või märgmeetodil.

LG viiruse surmavad 1-2%-line formaldehüüdi vesilahus, 1-2%-line kuum seebikivilahus, 3-4 %-line fenoolilahus, 0,2%-line sidrunhappelahus ja Virkon.

Virkon surmab viiruse 5-30 minutiga. Tema kasutamisel ei ole vajalik kaitsevahendite kasutamine. Virkon-i võib kasutada ka inimeste käte ja loomade karvkatte desinfitseerimiseks. Virkon-I võib kasutada temperatuuril alates 0°C.

Desomattidel võib kasutada Virkoni 1-2 % lahust.

Instrumentide desinfitseerimiseks võib kasutada Virkon 0,5-1% lahust. Instrumente ei tohi jätta kauaks ligunema.

Loomakasvatushoonete ja muude ruumide desinfitseerimiseks võib kasutada Virkon 1% lahust, 10 liitri lahusega saab töödelda 50-100m² . Pesurid ja pumbad tuleb peale töötlust puhtaks pesta.

Auruna saab kasutada Virkon-i 0,1% lahust.

Õhku saab desinfitseerida 0,5%-lise Virkon-i lahusega, 10 liitrist lahusest saab töödelda 1000 m².

Formaldehüüdiga fumigeerimist võidakse kasutada hoonetes, kus on olnud nakatanud linde või kus on säilitatud nakatanud lindude korjuseid.

Heina, õlgi ja sööta on võimalik saastest vabastada pihustades nende pinda formaliiniga või Virkon-iga või fumigeerides formaldehüüdiga.

2.5. Tingimused hoonete taasasustamisel.

Vastuvõtlikke linde ei lubata uuesti talu või loomakasvatusettevõtte tuua vähemalt 21 päeva jooksul alates lõpliku puhastamise ja desinfitseerimise lõpetamisest ning enne rahuldavaid tulemusi lõplikul inspekteerimisel, mille viib läbi Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht või tema poolt volitatud järelevalveametnik/volitatud veterinaararst.

21 päeva jooksul alates kaubanduslike linnukasvatusettevõtete taasasustamise päevast kohaldatakse järgmisi meetmeid:

- a) volitatud veterinaararst teostab vähemalt ühe kodulindude kliinilise läbivaatuse; Nimetatud kliiniline läbivaatus või kõige viimane kliiniline läbivaatus (juhul, kui viiakse läbi rohkem kui üks läbivaatus) viiakse läbi eespool nimetatud 21-päevase ajavahemiku lõpule võimalikult lähedasel ajal;
- b) viiakse läbi diagnostikakäsiraamatule vastavad laboratoorsed uuringud;
- c) taasasustamisperioodi ajal surnud kodulinde uuritakse diagnostikakäsiraamatu kohaselt;
- d) kõik kaubanduslikku linnukasvatusettevõttesse saabuvad või sealt lahkuvad isikud järgivad LG tõkestamiseks ette nähtud asjakohaseid bio-ohutusmeetmeid;
- e) taasasustamisperioodi ajal ei tohi kodulinde kaubanduslikust linnukasvatusettevõttest välja viia ilma Veterinaar- ja Toiduameti loata;
- f) omanik peab registrit toodangut iseloomustavate andmete, sealhulgas haigestumuse ja suremuse kohta; registrit tuleb korrapäraselt ajakohastada;
- g) kõigist punktis f osutatud toodanguandmetes toimunud olulistest muutustest ja muudest kõrvalekalletest teatatakse viivitamata Veterinaar- ja Toiduametile.

3. Tegevusjuhised järelevalvetsoonis KPLG korral.

3.1. Hinnang piirkonna loomapidamisettevõtetele.

Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht või tema poolt volitatud järelevalveametnik/volitatud veterinaararst koostab nimekirja järelevalvetsoonis asuvatest LG vastuvõtlikke linde pidavatest taludest või loomakasvatuseettevõtetest.

3.2. Järelevalvetoimingud.

a) Eelpoolnimetatud karjades tuleb vastuvõtlikud linnud Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku juhi poolt määratud järelevalveametniku või volitatud veterinaararsti poolt perioodiliselt üle vaadata nende tervisliku staatuse määramiseks ja vajalike meetmete rakendamiseks.

b) Loomaomanik on kohustatud teatama kõigist lindude lõpmise ja haigestumise juhtudest volitatud veterinaararstile, kes viib läbi kõik vajalikud uurimised LG tuvastamiseks.

c) Vastuvõtlike lindude massilise haigestumise ja lõpmise korral loetakse talu või loomakasvatuseettevõtte nakkuskahtlaseks. Edasi toimitakse vastavalt punktile B1.1.

3.3. Järelevalvetsoonis kehtivad kitsendused KPLG korral.

3.3.1. Järelevalvetsoonis kehtivad kitsendused.

a) põllumajanduslindude ja nende munade tsoonisisene vedu on keelatud, välja arvatud väljastpoolt tsooni pärinevate põllumajanduslindude ja munade läbivedu järelevalvetsoonist raudteel ilma vahepeatuseid tegemata;

b) esimese 15 päeva jooksul on keelatud järelevalvetsoonist lindusid välja viia, v.a. lindude toimetamine otse väljaspool järelevalvevööndit asuvasse tapamajja, mille määrab VTA.

Enne selliseks veoks loa andmist peab Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juhi poolt määratud veterinaarjärelevalve ametnik või volitatud veterinaararst olema linnu vahetult läbi vaadanud ja veendunud, et tegemist ei ole nakkus- või kontaktse linnuga kinnitades seda täiendavalt väljastataval veterinaartõendil. Liha sellistelt lindudelt peab läbima töötlemise lisas 12 toodud tingimustel;

d) haudemunade väljavedu on keelatud. Haudemunade transporti väljaspool tsooni jäävasse haudejaama, mille on määranud VTA, on lubatud juhul kui munad ja nende pakendid enne väljasaatmist on desinfitseeritud.

e) keelatud on korraldada loomade näitusi, võistlusi ja muid taolisi üritusi, samuti lindudega kaubelda;

f) kasutatud allapanu, sõnniku ja läga kõrvaldamine või laialilaotamine on keelatud, välja arvatud juhul, kui Veterinaar- ja Toiduamet selleks loa annab; lubada võib bioohutusmeetmete kohast sõnnikuvedu järelevalvetsoonis asuvatest ettevõtetest selleks määratud töötlemistehasesse või töötlemiseelsesse vahelattu, kusjuures töötlemise eesmärk on hävitada võimalikud LG viirused vastavalt määrusele (EÜ) nr 1774/2002 või erieeskirjadele, mis võidakse vastu võtta LG direktiivis 2005/94 artikli 64 lõikes 2 osutatud menetluse kohaselt;

g) lindude liha, rümpasid ja munasid võib tsoonist välja viia ainult Veterinaar- ja Toiduameti loal;

h) kõik järelevalvetsoonis lindude transpordiks kasutatavad transpordivahendid desinfitseeritakse Veterinaar- ja Toiduameti poolt määratud vahendiga vastavalt volitatud veterinaararsti/järelevalveametniku ettekirjutusele. Selle üle teostab järelevalvet volitatud veterinaararst/järelevalveametnik. Ükski nimetatud transpordivahend ei või lahkuda järelevalvetsoonist enne, kui volitatud veterinaararst/järelevalveametnik pole seda üle vaadanud ja selleks luba andnud;

i) loomakasvatushoones või -rajatises tuleb kontrollida deratisatsiooni ning loomade, sealhulgas näriliste ning mets- ja veelindude juurdepääsu välistavate ettevaatusabinõude tõhusust ning vajadusel neid tõhustada.

j) toidumunade otsevedu määratud pakendamiskeskusesse või munatooteid valmistavasse ettevõttesse on lubatud tingimusel, et munad on pakitud ühekordselt kasutatavasse pakendisse ja kohaldatakse kõiki Veterinaar- ja Toiduameti nõutud bio-ohutusmeetmeid, samuti on lubatud munade vedu lubatud nende hävitamiseks.

k) kõik järelevalvetsoonis asuvatesse ettevõtetesse saabuvad või sealt lahkuvad isikud järgivad LG leviku tõkestamiseks kohaldatavaid bio-ohutusmeetmeid.

l) elusate kodu- või muude vangistuses peetavate lindude, rümpade, sööda, sõnniku, läga, allapanu ja muude tõenäoliselt saastunud ainete või materjalide veoks kasutatavad veovahendid ja seadmed puhastatakse ja desinfitseeritakse viivitamata pärast saastumist.

m) kodu- ja muid vangistuses peetavaid linde ega koduloomi ei või ilma Veterinaar- ja Toiduameti loata kodulinde pidavasse ettevõttesse tuua ega sealt välja viia. See piirang ei kehti imetajate kohta, kellel on pääs üksnes inimeste elupiirkondadesse, kus:

- neil ei ole kokkupuudet seal elavate kodu- või muude vangistuses peetavate lindudega, ja

- neil ei ole juurdepääsu puuridele või aladele, kus neis piirkondades elavaid kodu- või muid vangistuses peetavaid linde hoitakse.

n) laadad, turud, näitused või muud kodu- või muude vangistuses peetavate lindude kokkutoomisega seotud üritused on keelatud;

o) ulukivarude täiendamiseks kasvatatud kodulinde ei lasta vabadesse.

3.3.2. Avalikkuse teavitamine.

Kohalik loomatauditõrje komisjon koostöös kohaliku omavalitsuse, Politseiameti ja Päästeameti kohalike asutustega korraldab märkide ja teadete püstitamise teedele. Teedele püstitatavatel teadetel peab olema püsiv kiri: "LINDUDE GRIPP. JÄRELVALVETSOON."

Veterinaar- ja Toiduameti peadirektor teavitab järelevalvetsooni jäävate Veterinaar- ja Toiduameti kohalike asutuste juhte, samuti valla- (linna-) ja maavalitsusi ning ajakirjandust (elanikkonna informeerimiseks meediakanalite kaudu) kehtestatud kitsendustest, tagamaks, et kõik isikud järelevalvetsoonis ning isikud, kes võivad soovida külastada kõnealust tsooni loomakasvatusega seotud ärielistel eesmärkidel, on täiesti teadlikud kehtivatest kitsendustest.

3.3.3. Järelevalvetsooni tühistamine.

Järelevalvetsoonis kehtestatud kitsendusi rakendatakse vähemalt 30 päeva jooksul pärast taudipunkti hukatud lindude kahjutustamist ning sellele järgnenud loomakasvatushoonete ja -rajatiste puhastamist ja desinfitseerimist.

Seejärel tühistatakse tsoon maavanema poolt Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juhi ettepanekul ning vastavad kitsendused Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juhi poolt. (lisa 8)

4. Abinõud lindude gripi avastamisel tapamajas.

4.1. Haiguse kahtlus.

4.1.1. Kehtestatavad kitsendused.

Lindude grippi võidakse tapamajas kahtlustada tapaeelsel või -järgsel inspekteerimisel.

Kehtestatavad kitsendused on järgmised:

- lindude tapmine peatatakse;
- tapamajas olevad eluslinnud ei tohi tapamajast väljuda;
- ükski lind ei tohi tapamajja siseneda;
- rümpasid ega liha ja -tooteid ei tohi tapamajast välja viia;
- tapamajast ei tohi välja viia materjale, mis võivad olla saastunud haiguse tekitajatega;
- isikutel on lubatud tapamajja siseneda või sealt väljuda üksnes volitatud veterinaararsti loal;
- sõidukitel on lubatud tapamajja siseneda või sealt väljuda üksnes volitatud veterinaararsti loal;

4.1.2. Teostatavad uuringud.

Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht või tema poolt volitatud järelvalveametnik/volitatud veterinaararst viib läbi uuringud, et lindude gripi/ kahtlust kinnitada või see ümber lükata.

Uuringud sisaldavad tapamaja kõigi vastuvõtlike lindude kliinilist läbivaatust, pöörates erilist tähelepanu kahtluselastele lindudele või linnurühmadele, tapajärgse materjali läbivaatust ning vajadusel koe-, lima- ja vereproovide võtmist, et esitada need Veterinaar- ja Toidulaboratooriumile uurimiseks.

Vajadusel võidakse linde tappa diagnostiliste uurimiste eesmärgil.

4.1.3. Uuringud kahtlustatavate lindude päritolulalus või loomakasvatuseettevõttes.

Samaaegselt uuringutega tapamajas sooritatakse uuringud ka tapamajas kahtlustatava(te) lindu(de) päritolulalus või loomakasvatuseettevõttes.

Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht, kelle piirkonnas päritolulalu või loomakasvatuseettevõtte asub, korraldab epidemioloogiliste andmete kogumist vastuvõtlike lindude loomakasvatuseettevõttest liikumise kohta koos muu teabega, millest võib olla abi taudi tõrjumisel lindude gripi diagnoosimise korral.

4.2. Lindude gripi diagnoosimine.

4.2.1. Meetmed lindude gripi diagnoosimise korral.

Lindude gripi diagnoosimise korral tapamajas moodustatud kohalik loomatauditõrje komisjon tagab, et:

- kõik tapamaja vastuvõtlikud linnud tapetakse viivitamata;
- nakatunud lindude ja nendega kontaktis olnud lindude liha ja tapasaadused hävitatakse Päästeameti abiga VTA järelvalve all põletamise või matmise teel;
- tõenäolisest nakkuse sissetoomise hetkest kuni haiguse avastamiseni vastuvõtlike lindude tapmisel saadud liha ja muude loomsete saaduste liikumine ja asukoht tuleb võimalusel tuvastada ning need hävitada;

- hooned ja varustus, sealhulgas sõidukid, eelkõige need, mis on vedanud nakatanud linde, puhastatakse ja desinfitseeritakse vastavalt Veterinaar- ja Toiduameti juhistele ja veterinaarinspektori järelevalve all;
- ekspertgrupp tuvastab kõigi vastuvõtlike lindude, keda on järgnevalt veetud nakatanud linde kogunud ja kohale toimetanud sõidukiga, liikumise ja päritolu ning kõnealuste lindude suhtes kehtestatakse kitsendused ja järelevalve;
- epidemioloogilised uuringud viiakse läbivastavalt punktile B1.1.4.;
- tapamajja ei lubata tapmiseks ühtegi 1 vähemalt 24 tunni jooksul alates puhastamise ja desinfitseerimise lõpetamisest.

4.2.2. Meetmed lindude päritolul talus või loomakasvatusevõttes.

Samuti hukatakse nakatanud loomade päritolul talu või loomakasvatusevõtte vastuvõtlikud loomad juhul, kui epidemioloogilise uurimise tulemused toetavad sellist talitusviisi.

5. Abinõud LG avastamisel kariloomadeturul ja/või lindude kogumispunktis.

5.1. Haiguse kahtlus.

5.1.1. Kehtestatavad kitsendused.

Kui kariloomaturul/kogumispunktis kahtlustatakse LG, kehtestatakse viivitamata liikumiskitsendused, et vältida haiguse laialdast levikut lindude, loomade, sõidukite, inimeste või materjalide kaudu.

Kehtestatavad kitsendused on eelkõige järgmised:

- loomade/lindude müük peatatakse;
- kõik turul olevad loomad/linnud jäävad oma taradesse ning neid ei tohi sealt välja viia, välja arvatud volitatud veterinaararsti loaga lähedalasuvasse tapamajja 24 tunni jooksul tapmiseks;
- ükski looma/lind ei tohi turule siseneda;
- ühtegi looma-, linnurümpa ei tohi turult välja viia;
- turult ei tohi välja viia materjali, mis tõenäoliselt kannab edasi LG;
- isikutel lubatakse turule siseneda või turult lahkuda üksnes Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juhi loal ning neilt nõutakse enne lahkumist oma jalanõude desinfitseerimist;
- sõidukitel lubatakse turule siseneda või turult väljuda üksnes Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juhi loal ;
- turult väljuvad sõidukid puhastatakse ja desinfitseeritakse vastavalt Veterinaar- ja Toiduameti juhistele;
- turu kõigile auto- ja jalgvärvatele paigaldatakse asjakohased desinfitseerimisseadmed, kasutades lindude gripi viiruse vastu toimivat desinfektsioonivahendit.

5.1.2. Teostatavad uuringud.

Turul tehakse lindude gripi esinemise kinnitamiseks või ümberlükkamiseks uuringud, kohaldades samasuguseid põhimõtteid nagu haiguse kahtluse puhul tapamajas läbiviidavate uuringute korral. Diagnostika eesmärgil võidakse linde hukata.

5.1.3. Uuringud kahtlustatavate lindude päritolul talus või loomakasvatusevõttes.

Kahtlus(alt) linnurühma(de) päritolul talu või loomakasvatusevõtte Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht viib läbi uuringud ning kõnealuse talu või loomakasvatusevõtte ja kõigi talude või loomakasvatusevõtte suhtes, mis on saanud turult linde, mis võivad olla lindude gripi viirusega nakatunud, kehtestatakse järelevalve ja kitsendused vähemalt kuni nakkuse kahtluse ümberlükkamiseni.

5.2. Lindude gripi diagnoosimine.

5.2.1. Meetmed lindude gripi diagnoosimise korral.

Lindude gripi diagnoosimise korral kariloomaturul tagab moodustatud kohalik loomatauditõrje komisjon, et:

- kõik turul olevad vastuvõtlikud linnud hukatakse viivitamata;
- korjused hävitatakse Veterinaar- ja Toiduameti järelevalve all Päästeameti abiga, vältides lindude gripi leviku mistahes ohtu;
- alusmaterjal, sõnnik ja loomsed saadused, mis võivad lindude gripi viirust edasi kanda, hävitatakse ohutult;
- hooned, tarad, vahekäigud ja varustus, sealhulgas sõidukid puhastatakse ja desinfitseeritakse vastavalt juhiste veterinaarinspektori järelevalve all;
- vastuvõtlike lindude, kes on väljunud turult samal päeval enne kitsenduste kehtestamist, liikumine tuvastatakse ning nende suhtes kehtestatakse kitsendused ja järelevalve; kõnealuseid linde vedanud sõidukid puhastatakse ja desinfitseeritakse;
- ekspertgrupp tuvastab kõigi vastuvõtlike lindude, keda on järgnevalt veetud nakatanud linde kogunud ja kohale toimetanud sõidukiga, liikumise ning nende lindude suhtes kehtestatakse kitsendused ja järelevalve;
- ühelgi loomal/linnul ei lubata siseneda turule/kogumispunkti vähemalt 72 tunni jooksul alates puhastamise ja desinfitseerimise lõpetamisest.

5.2.2. Meetmed lindude päritolutalu või loomakasvatusevõttes.

Samuti tapetakse nakatanud lindude päritolutalu või loomakasvatusevõttest vastuvõtlikud linnud, kui epidemioloogiline uurimine toetab sellist talitusviisi.

6. Abinõud lindude gripi avastamisel transpordi ajal ja/või piiriinspeksiooni punktis.

6.1. Haiguse kahtlus.

6.1.1. Kehtestatavad kitsendused.

Kui lindude transportimisel või lindude saabumisel piiriinspeksiooni punkti kahtlustatakse lindudel lindude grippi, viiakse kogu kahtlusalune kaubasaadeti kahtlusaluste lindude päritolutallu või loomakasvatusevõttesse või erandkorras sellise talu või loomakasvatusevõttest valdustele, kus ei peeta vastuvõtlikke linde. Kõnealused linnud võivad jääda sinna kuni lindude gripi esinemise kinnitamise või ümberlükkamiseni.

Kehtestatavad kontrollimeetmed on samad kahtlusaluse talu või loomakasvatusevõttest suhtes kohaldatavatega ning on kirjeldatud punktis B1.1.2.

6.1.2. Teostatavad uuringud.

Uuringute ja epidemioloogilise uurimise läbiviimisel keskendutakse kahtlusaluste lindude päritolutalule või loomakasvatusevõttele, nagu haiguse kahtluse korral tapamajas või kariloomaturul.

6.2. Lindude gripi diagnoosimine.

6.2.1. Meetmed lindude gripi diagnoosimise korral.

Kui LG diagnoositakse lindude kaubasaadetes, mis on olnud nakkuse kahtluse esilekerkimise hetkel transiidil või piiriinspeksiooni punktis, tapetakse kõik kaubasaadeti vastuvõtlikud linnud.

Samuti tapetakse nakatanud lindude päritolutalu või loomakasvatusevõttest vastuvõtlikud linnud, kui epidemioloogilised uurimised toetavad sellist talitusviisi.

. Ettevõetavad meetmed on analoogsed nakatunud talu või loomakasvatusevõtte suhtes kohaldatavad meetmetega.

7. Abinõud Lindude gripi avastamisel mets- ja veelindudel.

7.1. Abinõud LG kahtluse korral mets- ja veelindudel.

Kui Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht on saanud informatsiooni mets- ja veelindudel LG haigestumise kahtlusest, teatab ta sellest koheselt VTA peadirektorile, vastava piirkonna volitatud veterinaararstidele/ järelvalveinspektoritele, linnukasvatajatele ja jahindusorganisatsioonidele, vajadusel ka ajakirjandusele elanikkonna informeerimiseks ajalehtede ja raadio kaudu. Loomataudide ennetamist ja tõrjet metsloomade populatsioonis korraldab Veterinaar- ja Toiduamet koostöös Keskkonnainspeksiooni ning jahipidamise ja kalapüügi õigust omavate füüsiliste ja juriidiliste isikutega.

Diagnoosi täpsustamiseks tuleb lastud või surnult leitud mets- ja veelindudel võtta materjal laboratoorseks uurimiseks vastavalt punktile *BI.2.1.*

7.2. Abinõud LG diagnoosimisel metslindudel.

7.2.1. Taudistunud ala määramine.

Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht määrab ekspertgrupi abiga taudistunud ala võttes arvesse:

- geograafilist olukorda haiguse leviku piirkonnas;
- taudistunud alal elunevate mets- ja veelindude asurkonna suurust;
- mets- ja veelindude liikumist takistavaid looduslikke ja inimese loodud tõkkeid.

7.2.2. Kehtestatavad kitsendused.

Taudistunud ala kuulub veterinaarse järelvalve alla, ning sellele kehtestatakse kitsendused (lisa 9):

- 1) Taudistunud alal surnult leitud või kütitud metslindusid tuleb laboratoorselt uurida lindude gripi suhtes. Kütitud või püütud metslindudelt kogutakse kloaagi – tampooniproove virooloogiliseks uurimiseks (eelistatavalt sügisel rändeperioodil, 70% proovidest veelindudelt, 20% kaldalindudelt 10% muudelt metslindudelt.) Ühe liigi ulatuses võib kokku koguda koondproovi kuni viielt linnult. Proove tuleb võtta linnuliikidelt, kelle vastuvõtlikus on suur ja kes puutuvad tihti kokku kodulindudega (sinikael-part).

Lisaks kloaagi-tampooniproovile või värskete väljaheitele tuleb surnult leitud või mahalastud metslindudelt võtta koeproove (nimelt ajust, südamest, kopsudest, neerudest ja sooltest) viirusisolatsiooniks ja molekulaartuvastuseks (PCR). Püünisesse püütud, kütitud või äsja surnud metslindudelt võetakse väljaheited tampooniga või kogutakse hoolikalt, kui väljaheited on veel värsked.

Lindude gripi kõrge riskitasemega metslindude esialgne loetelu

Ladinakeelne nimi	Eestikeelne nimi
Anser albifrons	suur-laukhani
Anser fabalis	rabahani
Anas platyrhynchos	sinikael-part
Anas strepera	rääkspart
Anas acuta	soopart
Anas clypeata	luitsnokk-part
Anas penelope	viupart
Anas crecca	piilpart

Anas querquedula	rägapart
Aythya ferina	punapea-vart
Aythya fuligula	tuttvart
Vanellus vanellus	kiivitaja
Philomachus pugnax	tutkas
Larus ridibundus	naerukajakas
Larus canus	kalakajakas

Kõik taudistunud alal tegutsevad jahimehed on kohustatud võtma proove kütitud või surnult leitud metslindudel ja toimetama need Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juhi kätte. Proovid võetakse vastavalt punktile B1.2.1.. Proovide saatelehele peab märkima lisaks tavainformatsioonile ka järgnevad andmed:

- metslinnu leidmise või küttimise koha maksimaalse täpsusega;
  - metslinnu leidmise või küttimise kuupäeva;
  - leidja või küti nime;
  - kütitud metslinnu haigussümptomid või lõpnud korjuse seisundi.
- 2) kütitud või surnult leitud metslindu ja nende kehaosi ei tohi tuua lindlate territooriumile. Leitud korjused põletatakse leidmise paigas. Kütitud mets- või veelinnu liha säilitatakse volitatud veterinaararsti/ järelvalveametniku korralduste kohaselt kuni uurimistulemuste selgumiseni. Positiivse tulemuse korral liha ja tapasaadused hävitatakse volitatud veterinaararsti/järelvalveametniku järelvalve all. Nakatunuks osutunud metslinnu liha säilitamise ruum ja lihaga kokkupuutunud esemed, seadmed ja transpordivahendid desinfitseeritakse vastavalt volitatud veterinaararsti/järelvalveametniku ettekirjutusele.

7.3. Ohustatud ja järelevalvetsoonide rajamine.

1. Selle piirkonna ümber, kus metslindudel on A-tüüpi gripiviiruse alatüübi H5 põhjustatud kõrge patogeensusega linnugripp kinnitust leidnud ja neuraminidaasi tüübi N1 esinemist kas kahtlustatakse või see on kinnitust leidnud, rajatakse:

- a) vähemalt kolme kilomeetri raadiusega ohustatud tsooni ning
- b) vähemalt kümne kilomeetri raadiusega järelevalvetsooni, mis hõlmab ka ohustatud tsooni.

7.3.1. Ohustatud tsoonis rakendatavad meetmed.

1. Tuleb tagada, et ohustatud tsoonis rakendatakse vähemalt järgmisi meetmeid:

- a) kõikide põllumajandusettevõtete kindlaksmääramine kõnealusel tsoonis;
- b) perioodilised ja dokumenteeritud kontrollkäigud kõikidesse kaubanduslikesse põllumajandusettevõtetesse, kodulindude kliiniline kontroll, sealhulgas vajaduse korral proovide võtmine laboruuringute jaoks;
- c) vajalike bioohutusmeetmete rakendamine, sealhulgas desinfitseerimine ettevõttesse sisenemisel ja sealt väljumisel, kodulindude pidamine kanalates või hoidlates, kus on võimalik vältida otsest ja kaudset kontakti muude kodulindude ja vangistuses peetavate lindudega;
- d) otsuses 2005/734/EÜ sätestatud bioohutusmeetmete rakendamine;
- e) kodulindude lihast toodete liikumise kontroll vastavalt otsuses 2006/115/EÜ toodud artiklile 9;
- f) aktiivne haiguse seire metslindude, eriti veelindude populatsioonis, vajadusel koostöös jahimeeste ja linnuvaatlejatega, keda on spetsiaalselt instrueeritud meetmetest, kuidas end kaitsta viirusega nakatumise eest ning vältida viiruse levikut haigusele vastuvõtlike loomade seas;

g) haigusest üldsuse teavitamise ja teadlikkuse tõstmise kampaaniad omanike, jahimeeste ja linnuvaatlejate seas.

2. Tuleb tagada, et ohustatud tsoonis on keelatud järgmine tegevus:

a) kodulindude ja muude vangistuses peetavate lindude väljaviimine ettevõttest, kus neid peetakse,

b) kodulindude ja muude vangistuses peetavate lindude toomine laatadele, turgudele, näitustele ja muudesse kogunemiskohtadesse;

c) kodulindude ja muude vangistuses peetavate lindude transport läbi tsooni, välja arvatud läbisõit põhimaanteedel või -raudteedel ning transport tapamajja koheseks tapmiseks;

d) haudemunade lähetamine tsoonist;

e) kodulindude, muude vangistuses peetavate lindude ja looduslike jahilindude värske liha, hakkliha, lihavalmististe ja lihatoodete lähetamine tsoonist;

f) kasutatud allapanu või sõnniku töötlemata kujul transportimine või levitamine tsoonisestest majanditest väljapoole kõnealust tsooni, välja arvatud transport töötlemiskohta vastavalt määrusele (EÜ) nr 1774/2002;

g) metslinnujaht.

7.3.2. Järelevalvetsoonis rakendatavad meetmed.

1. Tuleb tagada, et järelevalvetsoonis rakendatakse vähemalt järgmisi meetmeid:

a) kõikide põllumajandusettevõtete kindlaksmääramine kõnealuses tsoonis;

b) vajalike bioohutusmeetmete rakendamine kohapeal, kaasa arvatud desinfitseerimine ettevõttesse sisenemisel ja sealt väljumisel;

c) otsuses 2005/734/EÜ sätestatud bioohutusmeetmete rakendamine;

d) kontroll kodulindude ja muude vangistuses peetavate lindude ning haudemunade liikumise üle kõnealuses tsoonis.

2. Tuleb tagada, et järelevalvetsoonis on keelatud järgmine tegevus:

a) kodulindude ja muude vangistuses peetavate lindude liikumine väljapoole kõnealust tsooni nimetatud tsooni rajamise esimese 15 päeva jooksul;

b) kodulindude ja muude lindude toomine laatadele, turgudele, näitustele ja muudesse kogunemiskohtadesse;

c) metslinnujaht.

7.3.3. Meetmete kestus.

Kui leiab kinnitust, et neuraminidaasi tüüp on muu kui N1 või et viirus on madala patogeensusega, tühistatakse punktide 7.3.1. ja 7.3.2. ettenähtud meetmed.

Juhul kui kõrge patogeensusega A-tüüpi gripiviiruse alatüübi H5N1 olemasolu metslindudel on kinnitust leidnud, kohaldatakse punktide 7.3.1. ja 7.3.2. ettenähtud meetmeid nii kaua kui vajalik, võttes arvesse linnugripiga seotud geograafilisi, halduslikke, ökoloogilisi ning epidemioloogilisi tegureid, vähemalt 21 päeva ohustatud tsooni korral ja vähemalt 30 päeva järelevalvetsooni korral pärast metslindudega seotud kliinilise juhtumi käigus kogutud linnugripiviiruse H5 isoleerimise kuupäeva. Kirjeldatavaid järelevalve tsoonis kehtestatavaid meetmeid rakendatakse ohustatud tsoonis kuni tsoonide tühistamiseni maavanema poolt Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juhi ettepanekul ning vastavate kitsenduste tühistamiseni Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juhi poolt. (lisa 10)

8. Meetmed, mille eesmärk on lindudel pärinevate viiruste muudele liikidele leviku ärahoidmine.

8.1. Sigade ja muude liikidega tehtavad laboratoorsed uuringud ja muud nende suhtes võetavad meetmed.

- 1) Veterinaar- ja Toiduamet tagab, et pärast mis tahes ettevõtetes linnugripi olemasolu kohta kinnituse saamist viiakse vastavalt diagnostikakäsiraamatule läbi vajalikud laboratoorsed uuringud kõikide ettevõttes olevate sigadega, et kinnitada või välistada nende sigade praegust või varasemat linnugripi viirusega nakatumist.
- 2) Enne uuringu tulemuste selgumist ei tohi sigu ettevõtetest välja viia.
- 3) Kui eelnevalt sätestatud laboratoorsed uuringud kinnitavad gripiviiruste esinemist sigadel, võib Veterinaar- ja Toiduamet anda korralduse nimetatud sigade viimiseks teistesse seakasvatusettevõtetesse või määratud tapamajadesse, tingimusel et järgnenud asjakohaste uuringute tulemuste kohaselt on linnugripi levimise oht kaduvväike.
- 4) Kui sätestatud laboratoorsetest uuringutest ilmneb tõsine oht tervisele, surmatakse sead vastavalt direktiivile 93/119/EMÜ võimalikult kiiresti Veterinaar- ja Toiduameti järelevalve all ja sellisel viisil, et linnugripi viiruse levimine, eriti vedamisel, oleks välistatud.
- 5) Pärast mis tahes ettevõttes LG esinemise kahtlusele kinnituse saamist võib Veterinaar- ja Toiduamet riskide hindamise põhjal kohaldada lõigetes 1, 2, 3 ja 4 sätestatud meetmeid mis tahes muude ettevõttes viibivate imetajate suhtes, samuti võib Veterinaar- ja Toiduamet laiendada nimetatud meetmeid kontaktettevõtetele.
- 6) Kui LG viiruse esinemine ettevõttes olevatel sigadel või mis tahes muudel imetajatel on kinnitust leidnud, võib Veterinaar- ja Toiduamet teostada järelevalvet vastavalt diagnostikakäsiraamatule, et teha kindlaks linnugripi viiruse edasine levik.

9. Vaktsineerimine ja ravi.

9.1. Vaktsineerimine.

9.1.1. Vaktsineerimise keelamine.

Eestis on LG vastane vaktsineerimine keelatud, va. Erakorraline või profülaktiline vaktsineerimine.

LG elusviiruse kasutamine diagnostilisteks ja teaduslikeks uurimisteks, samuti vaktsiini tootmiseks, on keelatud.

9.1.2. Erakorraline vaktsineerimine.

Hoolimata lõikest B9.1.1., milles on käsitletud LG vaktsiini kasutamist, võidakse LG diagnoosi kinnitamise puhul ja haiguse epizootilise leviku korral viiruse leviku tõkestamiseks otsustada kasutada erakorralist vaktsineerimist. Erakorralist vaktsineerimist võib kasutada lühiajalise meetmena, kui

- 1) riigis esineb taudipuhang
- 2) lähedal asuvas liikmesriigis esineb taudipuhang
- 3) linnugripi esinemine kodulindudel ja muudel vangistuses peetavatel lindudel on kinnitust leidnud kolmandas lähedal asuvas riigis.

Otsus viia läbi erakorraline vaktsineerimine võetakse vastu põllumajandusministri poolt riikliku loomatauditõrje komisjoni ettepanekul.

LG vaktsiinide tellija on ainult Veterinaar- ja Toiduamet, kes erakorralise vaktsineerimise läbiviimise puhul korraldab vaktsiinide importimist, kasutamist, säilitamist ja jaotamist.

Kasutatakse üksnes Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. novembri 2001. aasta direktiivi 2001/82/EÜ või Euroopa Parlamendi ja nõukogu 31. märtsi 2004. aasta määruse nr 726/2004 kohaselt lubatud vaktsiine.

Eelnevalt esitatakse Euroopa Komisjonile kinnitamiseks erakorralise vaksineerimise kava.

Erakorralise vaksineerimise otsus on eelkõige seotud lindude kontsentratsiooniga teatud piirkondades.

Selleks töötab riiklik loomatauditõrje komisjon koostöös kohaliku loomatauditõrje komisjoniga välja vaksineerimise programmi, milles määratletakse: --vaksineeritav piirkond;

--vaksineeritud lindude kasutamine;

--vaksineeritud lindudelt saadud liha ja tapasaaduste kasutamise kord.

Valmistatakse ette erakorralise vaksineerimise kava, mis sisaldab järgmist teavet:

- a) LG olukorda, mis on tinginud vaksineerimise vajaduse;
- b) vaksineerimise geograafilise ala ulatust;
- c) vaksineeritavate lindude liike, kategooriaid ja ligikaudset arvu;
- d) kasutatavat vaktsiini selle omaduste kokkuvõtte;
- e) vaksineerimise kestust;
- f) vaksineeritud lindude erimärgistamist ja registreerimist;
- g) meetmeid vaksineeritud lindude ja nendest valmistatud toodete liikumise suhtes.
- h) kontaktettevõtetes erakorralise vaksineerimise läbiviimise otsuse tegemise kriteeriumid;
- i) erakorralise vaksineerimise alla kuuluvates ettevõtetes ja erakorralise vaksineerimise piirkonna teistes ettevõtetes läbi viidavad kliinilised ja laboratoorsed uuringud, mille eesmärk on epidemioloogilise olukorra ja erakorralise vaksineerimise kampaania tulemuslikkuse jälgimine ning vaksineeritud kodu- või muude vangistuses peetavate lindude liikumise kontrollimine.

Erakorralise vaksineerimise kava kinnitamisega võivad kaasneda kodu- või muude vangistuses peetavate lindude ja nende toodete liikumist piiravad meetmed (lisa 19). Kõnealusteks meetmeteks võivad olla kodu- ja muude vangistuses peetavate lindude teatavate piiritletud kasvatusalade suhtes kohaldatavad piirangud ja piirangualade kehtestamine.

Erakorralise vaksineerimise otsusest teavitatakse elanikkonda meedia vahendusel.

Riiklik loomatauditõrje komisjon koostöös ekspertgrupi ja kohaliku loomatauditõrje komisjoniga:

- a) määratleb täpselt geograafilise ala, kus vaksineerimine läbi viiakse, kasutades piiridena füüsilisi tunnusjooni nagu teed, raudteed ja jõed või muud looduslikud piirid;
- b) valmistab ette nimekirja vaksineerimisala taludest või loomakasvatuseettevõtetest, näidates ära iga talu või loomakasvatuseettevõtte ligikaudse lindude arvu.

9.1.3. Profülaktiline vaksineerimine.

Eesti võib kehtestada kodu- või muude vangistuses peetavate lindude profülaktilise vaksineerimise pikaajalise meetmena, kui leitakse, et riskianalüüsist lähtudes on territooriumi teatud piirkondade, teatud liiki linnukasvatuseettevõtete või kodu- või muude vangistuses peetavate lindude teatud kategooriate või nende lindude piiritletud kasvatusalade puhul olemas suur LG nakatumise oht.

Profülaktilise vaksineerimise läbiviimiseks, tuleb esitada Euroopa Liidu Komisjonile kinnitamiseks profülaktilise vaksineerimise järgnev kava:

- a) profülaktilise vaksineerimise põhjuste selge kirjeldus koos haiguslooga;
- b) piirkond, linnukasvatuseettevõtte tüüp või kodu- või muude vangistuses peetavate lindude teatavad kategooriad või kodu- või muude vangistuses peetavate lindude piiritletud kasvatusalad, kus profülaktiline vaksineerimine läbi viiakse, ning

seal piirkonnas asuvate ettevõtete arv ning selliste ettevõtete arv ja tüüp, kus vaktsineerimine läbi viiakse, kui need arvud on erinevad;

- c) vaktsineeritavate kodu- või muude vangistuses peetavate lindude liigid ja kategooriad või vajaduse korral vaktsineeritav kodu- või muude vangistuses peetavate lindude piiritletud kasvatusala;
- d) vaktsineeritavate kodu- või muude vangistuses peetavate lindude ligikaudne arv;
- e) vaktsiini omaduste kokkuvõte;
- f) profülaktilise vaktsineerimise kampaania eeldatav kestus;
- g) vaktsineeritud kodu- või muude vangistuses peetavate lindude liikumist reguleerivad sätted, mis ei piira LG direktiivi 2005/947EÜ IV peatüki 3., 4. ja 5. jaos ja V peatüki 3. jaos sätestatud meetmete kohaldamist;
- h) vaktsineeritud kodu- või muude vangistuses peetavate lindude registri pidamine ning neid käsitlevate andmete registreerimine;
- i) epidemioloogilise olukorra ja profülaktilise vaktsineerimise kampaania tulemuslikkuse jälgimiseks ning vaktsineeritud kodu- või muude vangistuses peetavate lindude liikumise kontrollimiseks diagnostikakäsiraamatu kohaselt tehtavad laboratoorsed uuringud nendes ettevõtetes, kus on kavas profülaktiline vaktsineerimine läbi viia samaaegselt teostatava järelevalve ja kontrolliga vajalikul hulgal vaktsineerimispiirkonnas asuvates teistes ettevõtetes või kodulindude või muude vangistuses peetavate lindude piiritletud kasvatusaladel.

9.1.4. Vaktsineerimiskeskus.

Kohaliku loomatauditõrje komisjoni juurde luuakse vaktsineerimiskeskus. Riiklik loomatauditõrje komisjon korraldab vaktsineerimiskeskusesse täiendava veterinaarse-, tehnilise ja halduspersonali suunamise. Vaktsineerimine on soovitatav asjakohasel alal läbi viia 7 ööpäeva jooksul.

Vaktsineerimiskeskusele peab olema tagatud:

- piisavalt vaktsiini vaktsineerimise läbiviimiseks;
- asjakohased vahendid vaktsiini transportimiseks ja säilitamiseks;
- vahendid varustuse, sealhulgas mitmedoosiliste süstalde steriliseerimiseks;
- konteinerid pruugitud ühekordselt kasutatava vaktsineerimisvarustuse, tühjade vaktsineerimispudelite ja muude tõenäoliselt kõrge riskiastmega heitmete tarvis;
- kaitserõivad vaktsineerimistoimkondadele;
- desinfektsioonivahend ning ämbrid, harjad ja käsnad vaktsineerimistoimkondadele isiklikuks desinfitseerimiseks;
- püügivarustus lindude liikumise tõkestamiseks vaktsineerimise ajal;
- piisav hulk ainuomaseid, seerianumbrite ning asjakohase suuruse ja ehitusega lipikuid kõigi vaktsineeritavate lindude tarvis ning tangid lipikute paigaldamiseks;
- piisav varu vaktsineerimise käigus kasutatavaid dokumendivorme.

9.1.5. Vaktsineerimise läbiviimine.

Vaktsineerimise läbiviimisest võtavad osa piirkonna volitatud veterinaararstid ning vajadusel ka tegevusluba omavad veterinaararstid. Vaktsineerimiskeskuses moodustatakse vaktsineerimistoimkonnad, mis koosnevad veterinaararstist ja tehnilisest abitöötajast. Vaktsineerimist läbiviiv personal ei tohi olla lähiminekikus kokku puutunud võimaliku tauditekitajaga saastunud materjaliga ega külastanud taudistunud hooneid. Juhul kui selle nõude täitmine ei osutu võimalikuks, peavad vaktsineerijad läbima põhjaliku pesemise ja desinfitseerimise ning vahetama rõivastuse kogu ulatuses. Vaktsineerimine viiakse läbi kasutades tehnilisi protseduure,

mis garanteerivad vastuvõtlike lindude täieliku immuunsuse ning väldivad tekitaja edasikandumist.

Kohalik loomatauditõrje komisjon peab igale toimkonnale tagama iga päev järgmised materjalid ja varustuse:

- piisavalt vaktsiini päevatöö lõpetamiseks;
- automaatsed mitmedoosilised süstlad koos varuosade, rihma ja kabuuriga;
- väike sterilisaator mitmedoosiliste süstalde jaoks;
- ühekordsed süstlad ja nõelad;
- konteinerid pruugitud ühekordsete süstalde ja nõelte, tühjade vaktsiinipudelite ja muude heitmete tarvis;
- püügi- ja fikseerimisvarustus;
- kõigi vajalike dokumendivormide varu.

Vaktsineerimiskeskuse halduspersonal määrab vaktsineerimistoimkondadele visiidid ning hangib piisavat abi lindude liikumise tõkestamiseks vaktsineerimise ajal ja muud vajalikku abi ning infot talu või loomakasvatusevõtete vastuvõtlike lindude paiknemise kohta.

Igale vaktsineerimistoimkonnale annab vaktsineerimiskeskuse halduspersonali töötaja iga tööpäeva alguses ülesannete lehe, milles on loetletud külastatavad talu või loomakasvatusevõtted, visiidi ajad ja iga talu või loomakasvatusevõtete ligikaudne lindude arv.

Saabudes tallu või loomakasvatusevõttesse, kus linde tuleb vaktsineerida, selgitab volitatud veterinaararst omanikule või hooldajale vaktsineerimisest tulenevaid kitsendusi.

Enne tallu või loomakasvatusevõttesse sisenemist panevad vaktsineerimistoimkonna liikmed selga kaitserõivad ja viivad läbi põhjaliku isikliku desinfitseerimise.

Karja inspekteeritakse kliiniliselt enne vaktsineerimise alustamist. Igast kahtlusest lindude nakatumise suhtes lindude grippi teatatakse viivitamata kohalikule loomatauditõrje komisjonile, kes viib läbi uuringud haiguse tuvastamiseks. Vaktsineerimine viiakse läbi vaid haigustest vabades karjades.

Vaktsineerimist sooritades järgitakse rangelt vaktsiini manustamisjuhiseid.

Kasutatakse LG vastast O.I.E. poolt tunnustatud vaktsiini.

Iga vaktsineeritud lind identifitseeritakse ainuomase, seerianumbriga varustatud kõrvalipikuga. Vaktsineeritud lindude kohta peetakse asjakohast registrit.

Kui karja vaktsineerimine on lõpetatud, puhastatakse ja desinfitseeritakse kasutatud varustus ning vajaduse korral see steriliseeritakse. Samuti viiakse läbi põhjalik isiklik desinfitseerimine. Vaktsineerimise alal on suur tõenäosus LG puhkemiseks. Seepärast on äärmiselt oluline võtta tarvitusele kõik ettevaatusabinõud tagamaks, et vaktsineerimistoimkonna tegevus ei kujutaks ühelgi viisil ohtu nakkuse levimise seisukohast. Enne talust või loomakasvatusevõtetest lahkumist täidetakse kahes eksemplaris talu või loomakasvatusevõtete vaktsineerimise dokument, millele võetakse loomaomaniku või -pidaja allkiri ning mille koopia jäetakse loomaomanikule. (lisa 18).

Olles oma päevaülesanded täitnud, naaseb vaktsineerimistoimkond vaktsineerimiskeskusse, kus pruugitud ühekordselt kasutatav varustus ja muud heitmed paigutatakse selleks ettenähtud konteinerisse; steriliseeritakse pärast puhastamist ja desinfitseerimist muu varustus, mis võib olla saastunud.

Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht teavitab riiklikku ja kohalikku loomatauditõrje komisoni päeviti kampaania edusammudest eelnenud 24 tunni jooksul.

9.1.6. Lindude liikumine vaksineerimise alalt.

Alates vaksineerimise kampaania alustamise kuupäevast ja vähemalt 3 kuu jooksul pärast vaksineerimise lõpetamise kuupäeva ei tohi ükski LG vastuvõtliku liigi lind vaksineerimisalalt väljuda, välja arvatud:

viivitamatuks tapmiseks vaksineerimisalal või selle lähedal asuvas Veterinaar- ja Toiduameti poolt selleks määratud tapamajas;

päevaste tibude transport vaksineerimisalal paiknevasse farmi, kus need vaksineeritakse;

Pärast eelnenud lõigus osutatud kitsenduse kõrvaldamist lindude liikumise suhtes lubatakse seropositiivsetel lindudel väljuda talust või loomakasvatusettevõttest, kus neid hoitakse, üksnes transportimiseks viivitamatuks tapmisele Veterinaar ja Toiduameti poolt selleks määratud tapamajas (lisa 19).

9.1.7. Vaksineeritud lindude liha kasutamine.

Lindudelt, keda on vaksineeritud ning järgnevalt transporditud tapale selleks määratud tapamajja, saadud liha:

- märgistatakse eritempliga;
- säilitatakse ja transporditakse sel viisil märgistamata lihast eraldi;
- turustatakse eranditult riikliku loomatauditõrje komisjoni määratud piiratud alal;
- turustatakse erandkorras väljaspool piiratud ala Veterinaar- ja Toiduameti loal.

9.2. Ravi.

Lindude ravimine saab toimuda vaid siis, kui LG diagnoos pole veel ametlikult kinnitatud.

Kui LG diagnoos ametlikult kinnitatakse, tapetakse kõik haiged ja haiguskahtlased linnud.

10. Tõrjemeetmed madala patogeensusega linnugripi (MPLG) korral.

Madala patogeensusega linnugriip on kodu- või muude vangistuses peetavate lindude nakkushaigus, mida põhjustavad linnugripiviiruste alatüübid H5 või H7, mis ei kuulu Euroopa Liidu Nõukogu direktiivis 2005/94/EÜ Lisas1 toodud kõrge patogeensusega linnugripi esitatud määratluse alla.

Madala patogeensusega linnugriip põhjustab peamiselt lindudel respiratoorset haigust, millega võib kaasneda kõhulahtisus.

Suremus madala patogeensusega linnugriip korral puudub või on väike ja sageli jääb karjas märkamata muude infektsioonide foonil.

10.1. Kinnitust leidnud taudipuhangu korral ettevõttes kohaldatavad meetmed.

10.1.1 Meetmete hindamine.

MPLG puhangute korral tagab Veterinaar- ja Toiduamet B osa punktides 2, 3, 4, 5, 6, 7 sätestatud meetmete kohaldamise riskide hindamise põhjal ja vähemalt järgmisi kriteeriumeid MPLG esinemise korral ettevõttes:

- a) kõnesolevad liigid;
- b) ettevõtete arv lähtekoha ettevõtete ümbruses asuvas piirkonnas;
- c) määratud tapamajade, haudejaamade ja pakendamiskeskuste asukohad;
- d) ettevõtetes ning kodulindude ja muude vangistuses peetavate lindude kasvatusaladel lindude veo ja tapmise korral kohaldatavad bio-ohutusmeetmed;
- e) veomarsruut;
- f) tõendid taudi leviku kohta;
- g) oht inimeste tervisele või ohu puudumine;

- h) kõnesolevate toodete edasine töötlemine; sotsiaalmajanduslik ja muu mõju.

10.1.2. Taudipunktis kohaldatavad meetmed MPLG korral.

1) Veterinaar- ja Toiduamet tagab, et ettevõtte tühjendatakse kodulindudest ja sellistest muudest vangistuses peetavatest linnuliikidest, kellel on avastatud MPLG, ametliku järelevalve all ja linnugripi edasilevimist tõkestaval viisil.

Tühjendamine võib hõlmata ka muid ettevõttes olevaid vangistuses peetavaid linde sõltuvalt ohust, mida nad põhjustavad linnugripi levitajatena, samuti teisi ettevõtteid, mida võib epidemioloogilise uuringu põhjal pidada kontaktettevõteteks.

Enne tühjendamist ei tohi kodu- ega muid vangistuses peetavaid linde ilma pädeva asutuse loata ettevõttesse tuua ega sealt välja viia.

Veterinaar- ja Toiduamet otsustab, kas kodu- või muud vangistuses peetavad linnud: surmatakse võimalikult ruttu või

tapetakse määratud tapamajas järgmistel tingimustel

-kodulinnud saadetakse ettevõtte otse määratud tapamajja;

-ettevõtte eest vastutav volitatud veterinaararst pitseerib iga saadetise enne lähetamist või see tuleb pitseerida tema järelevalve all;

-iga saadetus on pitseeritud kuni määratud tapamajja jõudmiseni;

-järgitakse Veterinaar- ja Toiduameti poolt ette nähtud bio-ohutusmeetmeid;

-määratud tapamaja eest vastutavat järelevalveinspektorit tuleb teavitada ja ta peab olema nõus kodulinde vastu võtma;

-elusate kodulindude ja muude saastuda võivate materjalide või ainete veoks kasutatavad veovahendid ja seadmed puhastatakse ja desinfitseeritakse pärast saastumist võimalikult kiiresti ühe või mitme artiklis 48 sätestatud menetluse kohaselt; ning

-selliste kodulindude kõrvalsaadused tapamajas kõrvaldatakse.

Kui tühjendamine viiakse läbi tapmise teel määratud tapamajas, kohaldatakse kodulindude suhtes edasist järelevalvet ja uuringuid.

Kodulinde ei tohi ettevõtte tapamajja viia enne, kui Veterinaar- ja Toiduamet on veendunud, et MPLG edasise leviku oht on minimaalne, võttes seejuures eelkõige arvesse riskide hindamist ning kooskõlas diagnostikakäsiraamatuga sooritatud uurimisi ja laboriuuringuid, mille eesmärgiks on teha kindlaks viiruse eritumise määr kodulindudel.

2) Kõiki tõenäoliselt saastunud aineid või materjale töödeldakse volitatud veterinaararsti juhiste kohaselt, või need kõrvaldatakse.

3) Tõenäoliselt saastunud sõnniku, läga ja allapanu suhtes kasutatakse ühte või mitut punktis 2.4.1. sätestatud menetlust.

4) pärast lindudest tühjendamist kodu- või muude vangistuses peetavate lindude pidamiseks kasutatud hoonete, tõenäoliselt saastunud seadmete ning rümpade, sööda, sõnniku, läga, allapanu ja mis tahes muude tõenäoliselt saastunud ainete või materjalide vedamiseks kasutatud veovahendite suhtes kohaldatakse viivitamata ühte või mitut punktis 2.4.1. sätestatud menetlust.

5) koduloomadena peetavaid imetajaid ei tohi ilma Veterinaar- ja Toiduameti loata ettevõttesse sisse tuua ega sealt välja viia. See piirang ei kehti imetajate kohta, kellel on pääs üksnes inimeste elupiirkondadesse, kus:

-neil ei ole kokkupuudet seal elavate kodu- või muude vangistuses peetavate lindudega, ja

-neil ei ole juurdepääsu puuridele või aladele, kus neis piirkondades elavaid kodu- või muid vangistuses peetavaid linde hoitakse

10.1.3. Kohaldatavad meetmed munadele MPLG korral.

1) Ettevõttes ajavahemikul MPLG tõenäolisest sissetoomisest kuni käesoleva ettenähtud meetmete kohaldamiseni kogutud haudemunade päritolu tehakse võimaluse korral kindlaks ja munad hautakse välja ametliku järelevalve all;

2) Ettevõttes ajavahemikul MPLG tõenäolisest sissetoomisest kuni käesoleva ettenähtud meetmete kohaldamiseni kogutud munadest juba välja hautud kodulinnud võetakse võimalusel järelevalveametniku järelevalve alla ja neid uuritakse vastavalt diagnostikakäsiraamatule;

3) Ettevõttes juba olevad ja enne lindudest tühendamist veel toodetavad munad veetakse tingimusel, et MPLG levimise oht on viidud miinimumini:

Veterinaar- ja Toiduameti poolt määratud pakendamiskeskusesse, tingimusel et munad pakitakse ühekordselt kasutatavasse pakendisse ja kohaldatakse kõiki nõutud bio-ohutusmeetmeid;

-munatooteid valmistavasse ettevõttesse vastavalt määruse (EÜ) nr 853/2004 III lisa X jao II peatükis sätestatule ning neid käideldakse ja töödeldakse kooskõlas määruse (EÜ) nr 852/2004 II lisa XI peatüki sätetega; või

-kõrvaldamiseks.

10.2. Piirangsoonide kehtestamine MPLG puhangute korral.

Veterinaar- ja Toiduamet kehtestab pärast MPLG puhangut viivitamata ettevõtte ümber vähemalt ühe kilomeetri raadiusega piirangutsooni.

10.2.1. Piirangutsoonis kohaldatavad meetmed MPLG korral.

Veterinaar- ja Toiduamet tagab piirangutsoonis järgmiste meetmete kohaldamise:

a) võimalikult kiiresti viiakse läbi kõigi kaubanduslike ettevõtete loendus;

b) kõigis kaubanduslikes linnukasvatusettevõtetes, mis asuvad vähemalt kuni ühe kilomeetri raadiuses ettevõttest, viiakse läbi diagnostikakäsiraamatule vastavad laboratoorsed uuringud;

c) igasugune kodulindude, muude vangistuses peetavate lindude, munema hakkavate kodulindude, ühepäevaste tibude ning munade liikumine piirangutsooni või piirangutsoonis toimub ainult Veterinaar- ja Toiduameti loal ja muude tema poolt vajalikuks peetavate tauditõrjemeetmete kohaselt; nimetatud piirang ei laiene piirangutsooni ilma peatumata või kaupa maha laadimata läbivatele maantee- ja raudteetransiidvedudele;

d) kodulindude, muude vangistuses peetavate lindude, munema hakkavate kodulindude, ühepäevaste tibude ning munade piirangutsoonist väljaviimine on keelatud, välja arvatud juhul, kui Veterinaar- ja Toiduamet lubab järgmisi otsevedusid:

-kodulindude vedu samas liikmesriigis asuvasse tapamajja;

-elusate kodulindude vedu samas liikmesriigis asuvasse ettevõttesse või varjualusesse, kus ei ole teisi kodulinde. Elusad kodulinnud peavad sinna jääma 21 päevaks ja ettevõtte võetakse nende saabumise järgselt järelevalve alla;

-ühepäevaste tibude vedu:

samas liikmesriigis asuvasse ettevõttesse või selle varjualusesse; ühepäevased tibud peavad sinna jääma 21 päevaks ja ettevõtte võetakse nende saabumise järgselt järelevalve alla;

või väljaspool piirangutsooni asuvatest ettevõtetest pärit munadest väljahautud tibude vedu mis tahes teise ettevõttesse, tingimusel et vastav haudejaam võib tänu oma logistikale ja bio-ohutust garanteerivatele töötingimustele tagada, et nimetatud munade kokkupuutumine mis tahes teiste piirangutsoonis asuvatest linnukarjadest

pärinevate ja seetõttu neist erinevas tervislikus seisundis olevate haudemunade või ühepäevaste tibudega on välistatud;

-haudemunade vedu määratud haudejaama; enne ärasaatmist munad ja nende pakend desinfitseeritakse ning kõnealuste munade päritolu peab olema võimalik kindlaks teha;

-toidumunade vedu pakendamiskeskusesse tingimusel, et munad on pakitud ühekordselt kasutatavasse pakendisse ja kohaldatakse kõiki pädeva asutuse nõutud bio-ohutusmeetmeid;

-munade vedu munatooteid valmistavasse ettevõttesse, mis asub piirangutsoonis või sellest väljaspool, vastavalt määruse (EÜ) nr 853/2004 III lisa X jao II peatükis sätestatule ning neid käidelda ja töödelda kooskõlas määruse (EÜ) nr 852/2004 II lisa XI peatüki sätetega;

-munade vedu nende kõrvaldamiseks;

e) rümbad kõrvaldatakse;

f) kõik piirangutsoonis asuvatesse ettevõtetesse saabuvad või sealt lahkuvad isikud järgivad linnugripi leviku tõkestamiseks vajalikke bio-ohutusmeetmeid;

g) elusate kodu- või muude vangistuses peetavate lindude, sööda, sõnniku, läga, allapanu ja muude tõenäoliselt saastunud ainete või materjalide veoks kasutatavad veovahendid ja seadmed puhastatakse ja desinfitseeritakse ühe või mitme punktis *B2.4.1.* sätestatud menetluse kohaselt viivitamata pärast saastumist;

h) kodu- ja muid vangistuses peetavaid linde ega koduloomadena peetavaid imetajaid ei või ilma Veterinaar- ja Toiduameti loata ettevõttesse tuua ega sealt välja viia. See piirang ei kehti imetajate kohta, kellel on pääs üksnes inimeste elupiirkondadesse, kus:

-neil ei ole kokkupuudet seal elavate kodu- või muude vangistuses peetavate lindudega, ja

-neil ei ole juurdepääsu puuridele või aladele, kus neis piirkondades elavaid kodu- või muid vangistuses peetavaid linde hoitakse.

i) kasutatud allapanu või sõnniku kõrvaldamine või laialilaotamine on keelatud, välja arvatud juhul, kui Veterinaar- ja Toiduamet selleks loa annab; lubada võib bio-ohutusmeetmeid järgivat sõnniku- või lögavedu piirangutsoonis asuvatest ettevõtetest selleks määratud töötlemistehasesse või töötlemiseelsesse vahelattu, kusjuures töötlemise eesmärk on võimalike LG viiruste hävitamine vastavalt määrusele (EÜ) nr 1774/2002 või erieeskirjadele, mis võidakse vastu võtta artikli 64 lõikes 2 osutatud menetluse kohaselt;

j) keelatud on laatade, turgude, näituste ja muude kodu- või muude vangistuses peetavate lindude kokkutoomisega seotud ürituste korraldamine, välja arvatud juhul, kui Veterinaar- ja Toiduamet selleks loa annab;

k) kodu- või muid vangistuses peetavaid linde ei tohi ulukivarude täiendamiseks vabadusse lasta.

MPLG puhangute korral mittekaubanduslikus linnukasvatustevõttes, tsirkuses, loomaaias, lemmiklinnukaupluses, loomapargis, tarastatud alal, kus peetakse kodu- või muid vangistuses peetavaid linde teadusuuringuteks või ohustatud liikide või ametlikult registreeritud haruldaste kodu- või muude vangistuses peetavate linnutõugude või –liikide kaitse eesmärgil, võib Veterinaar- ja Toiduamet teha erandeid käesolevas jaos sätestatud meetmetest, tingimusel et sellised erandid ei ohusta tauditõrjet.

10.3. Piirangutsoonide lõpetamine MPLG puhangute korral.

- a) Peale 21 päeva alates ühe või mitme punktis *B2.4.1.* sätestatud menetluse kohaselt läbi viidud esialgse puhastamise ja desinfitseerimise lõpetamise päevast seni, kuni Veterinaar- ja Toiduamet leiab diagnostikakäsiraamatu kohaselt piirangutsoonis läbi viidud uurimiste ja laboratoorsete uuringute tulemuste ning riskide hindamise põhjal, et MPLG levimise oht on kaduvväike;
- b) Vähemalt 42 päeva alates taudipuhangu kindlakstegemise päevast seni, kuni Veterinaar- ja Toiduamet leiab diagnostikakäsiraamatu kohaselt piirangutsoonis läbi viidud uurimiste ja laboratoorsete uuringute tulemuste ning riskide hindamise põhjal, et MPLG levimise oht on kaduvväike;

SISUKORD

A. ÕIGUSSÄTTED

1. Teatamiskohustus.
2. Diagnostilise uurimise läbiviimine haiguskahtlusel.
3. Diagnoosi määramiseks ettevõetavad meetmed.
4. Loomaomaniku kohustus teha koostööd taudi tõrjumisel.
5. Taudi tõrjumiseks ettevõetavad meetmed.
6. Piirangud potentsiaalselt saastunud materjalile.
7. Loomade surmamine ja rümpade ning saastunud materjali hävitamine.
8. Juurdepääs hävituspaikadele.
9. Sanitaarmedetmed.
10. Vaktsineerimine.
11. Taudikahjude kompenseerimine.

B. TEGEVUSJUHISED

1. Üldjuhised

1.1. Haiguskahtlus

- 1.1.1. Haigusest teatamine.
- 1.1.2. Kitsenduste kehtestamine.
- 1.1.3. Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juhi tegevus lindude gripi kahtluse korral.
- 1.1.4. Epidemioloogiline uurimine.
- 1.1.5. Kliiniline uurimine.
- 1.1.6. Tapajärgne läbivaatus.

1.2. Proovide võtmine, laboratooriumi saatmine.

- 1.2.1. Proovide võtmine laboratoorseteks uuringuteks ja laborisse toimetamine.
- 1.2.2. Proovide saatmine laboratooriumi.
- 1.2.3. Eelaruanne.
- 1.2.4. Meetmed kuni laboratoorsete testide tulemusteni.
- 1.2.5. Negatiivne diagnoos.

1.3. Registreeritud haigusjuhtum.

- 1.3.1. Lindude gripi diagnoosimine.
- 1.3.2. Riikliku loomatauditõrje komisjoni moodustamine.
- 1.3.3. Ekspertgrupi moodustamine.
- 1.3.4. Kohaliku loomatauditõrje komisjoni moodustamine.

1.4. Haigusest teavitamine.

2. Tegevusjuhised haiguskoldes.

2.1. Karantiini, ohustatud ja järelvalvetsooni kehtestamine kõrge patogeensusega linnugripi (KPLG) korral.

- 2.1.1. Karantiini kehtestamine.
- 2.1.2. Kitsendused karantiini ajal.
- 2.1.3. Karantiini lõpetamine.
- 2.1.4. Ohustatud ja järelvalvetsooni määratlemine.
- 2.1.5. Ohustatud ja järelvalvetsooni kehtestamine.
- 2.1.6. Ohustatud ja järelvalvetsooni kehtestamisest, geograafilisest paiknemisest ja kitsendustest teavitamine.
- 2.1.7. Ohustatud tsoonis rakendatavad abinõud.
- 2.1.8. Ohustatud tsooni ja järelvalvetsooni tühistamine.

2.2. Olukorrale üldhinnangu andmine.

- 2.3. Loomade hukkamine, rümpade ja saastunud materjali hävitamine.**
  - 2.3.1. *Nakatunud talu või loomakasvatuseettevõtte lindude hindamine.*
  - 2.3.2. *Nakatunud talu või loomakasvatuseettevõtte vastuvõtlike lindude hukkamine.*
  - 2.3.3. *Ennetav hukkamine.*
  - 2.3.4. *Erandite lubamine eraldiasuvatele tootmisüksustele.*
  - 2.3.5. *Korjuste hävitamine.*
  - 2.3.6. *Saastunud materjali hävitamine.*
- 2.4. Sanitaarmedid.**
  - 2.4.1. *Puhastamine ja desinfitseerimine.*
- 2.5. Tingimused hoonete taastasustamisel.**
- 3. Tegevusjuhised järelevalvetsoonis KPLG korral.**
  - 3.1. Hinnang piirkonna loomapidamisettevõtetele.**
  - 3.2. Järelevalvetoimingud.**
  - 3.3. Järelevalvetsoonis kehtivad kitsendused KPLG korral.**
    - 3.3.1. *Järelevalvetsoonis kehtivad kitsendused.*
    - 3.3.2. *Avalikkuse teavitamine.*
    - 3.3.3. *Järelevalvetsooni tühistamine.*
- 4. Abinõud lindude gripi avastamisel tapamajas.**
  - 4.1. Haiguse kahtlus.**
    - 4.1.1. *Kehtestatavad kitsendused.*
    - 4.1.2. *Teostatavad uuringud.*
    - 4.1.3. *Uuringud kahtlustatavate lindude päritolulalus või loomakasvatuseettevõttes.*
  - 4.2. Lindude gripi diagnoosimine.**
    - 4.2.1. *Meetmed lindude gripi diagnoosimise korral.*
    - 4.2.2. *Meetmed lindude päritolulalus või loomakasvatuseettevõttes.*
- 5. Abinõud LG avastamisel kariloomadeturul ja/või lindude kogumispunktis.**
  - 5.1. Haiguse kahtlus.**
    - 5.1.1. *Kehtestatavad kitsendused.*
    - 5.1.2. *Teostatavad uuringud.*
    - 5.1.3. *Uuringud kahtlustatavate lindude päritolulalus või loomakasvatuseettevõttes.*
  - 5.2. Lindude gripi diagnoosimine.**
    - 5.2.1. *Meetmed lindude gripi diagnoosimise korral.*
    - 5.2.2. *Meetmed lindude päritolulalus või loomakasvatuseettevõttes.*
- 6. Abinõud lindude gripi avastamisel transpordi ajal ja/või piiriinspektsiooni punktis.**
  - 6.1. Haiguse kahtlus.**
    - 6.1.1. *Kehtestatavad kitsendused.*
    - 6.1.2. *Teostatavad uuringud.*
  - 6.2. Lindude gripi diagnoosimine.**
    - 6.2.1. *Meetmed lindude gripi diagnoosimise korral.*
- 7. Abinõud Lindude gripi avastamisel mets- ja veelindudel.**
  - 7.1. Abinõud LG kahtluse korral mets- ja veelindudel.**
  - 7.2. Abinõud LG diagnoosimisel metslindudel.**
    - 7.2.1. *Taudistunud ala määratlemine.*
    - 7.2.2. *Kehtestatavad kitsendused.*
  - 7.3. Ohustatud ja järelevalvetsoonide rajamine.**
    - 7.3.1. *Ohustatud tsoonis rakendatavad meetmed.*
    - 7.3.2. *Järelevalvetsoonis rakendatavad meetmed.*
    - 7.3.3. *Meetmete kestus.*

8. Meetmed, mille eesmärk on lindudelt pärinevate viiruste muudele liikidele leviku ärahoidmine.

8.1. Sigade ja muude liikidega tehtavad laboratoorsed uuringud ja muud nende suhtes võetavad meetmed.

9. Vaktsineerimine ja ravi.

9.1. Vaktsineerimine.

9.1.1. Vaktsineerimise keelamine.

9.1.2. Erakorraline vaktsineerimine.

9.1.3. Profülaktiline vaktsineerimine.

9.1.4. Vaktsineerimiskeskus.

9.1.5. Vaktsineerimise läbiviimine.

9.1.6. Lindude liikumine vaktsineerimise alalt.

9.1.7. Vaktsineeritud lindude liha kasutamine.

9.2. Ravi.

10. Tõrjemeetmed madala patogeensusega linnugripi (MPLG) korral.

10.1. Kinnitust leidnud taudipuhangu korral ettevõttes kohaldatavad meetmed.

10.1.1 Meetmete hindamine.

10.1.2. Taudipunktis kohaldatavad meetmed MPLG korral.

10.1.3. Kohaldatavad meetmed munadele MPLG korral.

10.2. Piirangtsoonide kehtestamine MPLG puhangute korral.

10.2.1. Piirangtsoonis kohaldatavad meetmed MPLG korral.

10.3. Piirangtsoonide lõpetamine MPLG puhangute korral.